

Chap-5

पञ्चमी दृष्टिः ।

जन्मकुण्डल्यां कुटुम्बभावस्य विचारः ।

(१६०-२०३)

पञ्चमी दृष्टिः ।

जन्मकुण्डल्यां कुटुम्बभावस्य विचारः ।

वित्तं नेत्रं मुखं विद्यावाक् कुटुम्बाशनानि च ।

द्वितीयं स्थानं जन्मानि क्रमाज्ज्योतिर्विदो विदुः^१ ।।

दैवज्ञे वैद्यनाथेन जातकपारिजाते यत् कथितम् तदनुश्रुत्याऽस्यां दृष्ट्यां चर्चाविचारः प्रस्तूयते ।

जन्मकुण्डल्यां द्वितीयभावस्य 'कुटुम्बभाव' इति नामकरणम् । ज्यौतिषशास्त्रे जातकस्य केवलं कुटुम्बस्य विचारो न क्रियते किन्तु तत् सम्बन्धिनौ क्रयविक्रयौ (व्यापार इति यावत्) सुखं भोगोऽशनपानादि भोगसाधनानि च समान्यतया विचार्यन्ते । बहुशो वित्तस्य विचारोऽप्यन्तर्न्यस्यते यत् साहाय्येन मणिमाणिक्यादिधनमपि विचार्यते । कुटुम्ब सम्बन्धिविद्याया अपि वाण्याः सत्यवाचोपि चिन्तनं क्रियते ।

१ कुटुम्बम् ।

२ वाक् । सत्यम् । बहुभाषणं च ।

३ वित्तं क्रयविक्रयौ मणिमाणिक्यकोश संग्रहश्च ।

४ विद्या ।

५ भोजनपात्रम् । अशनानि (भोजनम्) ।

६ मुखम् (आस्यम्) ।

७ नेत्रम् ।

प्रथमं तावत् द्वितीयभावस्य (कुटुम्बभावस्य) राश्यादिफलविचारः प्रारभ्यते । अन्तरं च कुटुम्बादिविशेष फलविचारः करिष्यते ।

०१/०१ द्वितीयभावे मेषादि राशिफलविचारः ।

यदा द्वितीयभावे मेषराशिर्भवेत्तदा जातकः पण्डितो विद्वान् बहुसन्ततिमान् भाग्यवान् भूरिकुटुम्बी श्रेष्ठपशुधनयुक्तश्च भवति । यदा द्वितीयभावे वृषभराशिर्भवेत्तदा जातकः कृषिकर्मणा धनिको हिरण्यादि

^१ जा.पा. ११/४९ ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

धनसंपन्न श्रेष्ठपशुधनयुक्तश्च भवति। यदा द्वितीयभावे मिथुनराशिर्भवेत्तदा जातको दयालुः प्रीतिमान् सुवर्णरजतादि धनसम्पन्नः कन्यासन्तिमांश्च भवति। यदा द्वितीयभावे कर्कराशिर्भवेत्तदा जातको वृक्षोत्पन्नपदार्थानां क्रयविक्रयेण धनिको नीतिप्रियो जायानिमित्तसुखभाक् पुत्रवत्सलश्च भवति। यदा द्वितीयभावे सिंहराशिर्भवेत्तदा जातको पराक्रमेण श्रेष्ठजनसङ्गकरणेन च धनिकः परोपकारी च भवति। यदा द्वितीयभावे कन्याराशिर्भवेत्तदा जातको नृपसम्मानभाक् हिरण्यरजतमौक्तिकमाणिक्याश्वगजादिधनयुक्तश्च भवति। यदा द्वितीयभावे तुलाराशिर्भवेत्तदा जातकः पाषाणमृत्तिकाभूमिजन्यकर्मणा धनिकः सत्कर्मणायशस्वी च भवति। यदा द्वितीयभावे वृश्चिकराशिर्भवेत्तदा जातको धर्मिष्ठः स्त्रीलोलुपो विचित्रवचनी देवद्विजभक्तश्च भवति। यदा द्वितीयभावे धनूराशिर्भवेत्तदा जातको धनुर्विद्यया शस्त्रविद्यया शस्त्रनिर्माणविद्यया च धनिको भवति। यदा द्वितीयभावे मकरराशिर्भवेत्तदा जातकः कृषिकर्मणा धनिको विदेशनिवासेन धनसम्पन्नो वशीकृतनृपश्च भवति। यदा द्वितीयभावे कुम्भराशिर्भवेत्तदा जातकः परोपकारी सज्जनसेवारतो फलपुष्पवृक्षोत्पन्नपदार्थानां क्रयविक्रयेण धनिकश्च भवति। यदा द्वितीयभावे मीनराशिर्भवेत्तदा जातको व्रतदेवताराधनादि सत्कर्मक्रियाभिर्धनिको पितृसंगृहीतद्रव्यभोक्ता च भवति ।

०२/०१ द्वितीयभावे सूर्यादिग्रहाणां फलविचारः ।

०३/०१ द्वितीयभावे सूर्यस्य राशिगतफलविचारः ।

यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां सूर्यो भवेत्तदा जातक उग्रस्वभावो नृपसंमानभाक् लोभी विद्वान् मृदुभाषी धनिकश्च भवति। यदा वृषभराश्यां सूर्यो भवेत्तदा जातकः पिशुन उन्मादी बुद्धिहीनो निर्धनः कुत्सितान्नभक्षी असद्व्ययी च भवति। यदा मिथुनराश्यां सूर्यो भवेत्तदा जातकः परजनहितकारी पशुस्नेही अनाथपालको रतिक्रियानिपुणः स्वकुटुम्बपालकश्च भवति। यदा कर्कराश्यां सूर्यो भवेत्तदा जातकश्चतुरो वाक्पटुर्मृदुभाषी शूरो धैर्यवांश्च भवति। यदा सिंहराश्यां सूर्यो भवेत्तदा जातको धैर्यवान् कविः परस्त्रीरतः कुकर्मणा धनिकश्च भवति (परि.०१,क्र.३५)। यदा कन्याराश्यां सूर्यो भवेत्तदा जातकोऽभिमानि कटुवचनी अनेककन्याजनकः सुखहीनश्च भवति। यदा तुलाराश्यां सूर्यो भवेत्तदा जातक एकशास्त्रनिपुणो धनधान्यधर्महीनः परस्त्रीलोलुपश्च भवति (परि.०१,क्र.५५)। यदा वृश्चिकराश्यां सूर्यो भवेत्तदा जातकस्तेजस्वी शान्तो धैर्यवान् कुटुम्बाग्रणीः पुत्रवान् धनवांश्च भवति। यदा धनूराश्यां सूर्यो भवेत्तदा जातकः सत्कर्मरतो धनवान् पुत्रवान् सुभृत्यवान् च भवति। यदा मकरराश्यां सूर्यो भवेत्तदा जातकः कृतघ्न उग्रमित्रयुक्तो धनधर्मपुत्रहीनश्च भवति। यदा कुम्भराश्यां सूर्यो भवेत्तदा जातको विद्यावान् धर्महीनो निर्धनो युद्धकुशलो दुष्टशत्रुयुक्तः पराश्रयी च भवति। यदा मीन राश्यां सूर्यो भवेत्तदा जातको बुद्धिमान् स्वरूपवान् हर्षयुक्तो धनवांश्च भवति।

०३/०२ द्वितीयभावे चन्द्रस्य राशिगतफलविचारः ।

यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां चन्द्रो भवेत्तदा जातकः शीघ्रकर्मकुशलो धनिको बलवान् पुत्रवांश्च भवति । यदा वृषभराश्यां चन्द्रो भवेत्तदा जातको गुप्तकर्मकुशलो गजाश्वयानादिसुखभोक्ता बहुधनयुक्तश्च भवति । यदा मिथुनराश्यां चन्द्रो भवेत्तदा जातको बुद्धिमान् धनधान्यादिसुखभाक् शत्रुजिच्च भवति । यदा कर्कराश्यां चन्द्रो भवेत्तदा जातको विनयी विद्वान् वाहनादिसुखयुक्तो बहुधनयुक्तो न्यायाधीशो महाधिकारी च भवति । यदा सिंहराश्यां चन्द्रो भवेत्तदा जातको विनयी विद्याप्रियो धनिक उत्तमवाहनयुक्तश्च भवति (परि.०१,क्र.३६) । यदा कन्याराश्यां चन्द्रो भवेत्तदा जातकः सुशीलो विनयी विद्याकुशलो धनवान् धान्येन च परिपूर्णो भवति । यदा तुलाराश्यां चन्द्रो भवेत्तदा जातको जल्पाको मुखरोगी गृहसुखयुक्तश्च भवति । यदा वृश्चिकराश्यां चन्द्रो भवेत्तदा जातको नीचकर्मरतो धर्महीनो धनहीनो पितृधननाशकरश्च भवति । यदा धनूराश्यां चन्द्रो भवेत्तदा जातकः शूरः धनवान् नृपसचिवोऽधिकारी वा भवति । यदा मकरराश्यां चन्द्रो भवेत्तदा जातकः कृपणो नीचजनसेवको मलिनचित्तश्च भवति । यदा कुम्भराश्यां चन्द्रो भवेत्तदा जातकोऽल्पबुद्धिर्धनधान्यसुखभाक् राज्याधिकारी च भवति । यदा मीनराश्यां चन्द्रो भवेत्तदा जातको सुदृढदेहः सुखी उत्तमवाहनसुखभाक् च भवति ।

०३/०३ द्वितीयभावे मङ्गलस्य राशिगतफलविचारः ।

यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां मङ्गलो भवेत्तदा जातकश्चतुरः जारजः संसाररतो यौवनावस्थायां धनिको वृद्धावस्थायां च संमानभाक् च भवति । यदा वृषभराश्यां मङ्गलो भवेत्तदा जातको वाहनसुखभाक् धनवान् वृद्धावस्थायां च बहुशत्रुयुवतो भवति । यदा मिथुनराश्यां मङ्गलो भवेत्तदा जातकः पापरतो विषयासक्तोऽशक्तो निर्धनश्च भवति । यदा कर्कराश्यां मङ्गलो भवेत्तदा जातकोऽधार्मिकोऽपवित्रो निर्धनः कुपुत्रपीडितः शत्रुपीडितश्च भवति (परि.०१,क्र.५६) । यदा सिंहराश्यां मङ्गलो भवेत्तदा जातकः सत्यवादी अधिकारी प्राज्ञो धनकुबेरः सुखी च भवति । यदा कन्याराश्यां मङ्गलो भवेत्तदा जातको लोभी दुष्टस्तस्करश्च भवति । यदा तुलाराश्यां मङ्गलो भवेत्तदा जातकोऽपवित्रः स्वधर्महीनो धनवाहनचिन्ताग्रस्तो भवति । यदा वृश्चिकराश्यां मङ्गलो भवेत्तदा जातको धनवान् अश्वादिवाहनयुक्तः सुखी च भवति (परि.०१,क्र.३१) (परि.०१,क्र.३२) । यदा धनूराश्यां मङ्गलो भवेत्तदा जातकस्तेजस्वी भाग्यवान् सुखी प्राज्ञो वाहनचिन्तायुक्तश्च भवति । यदा मकरराश्यां मङ्गलो भवेत्तदा जातकः शान्तो वाहनाभूषणयुक्तो धनिको नृपमान्योऽधिकारी न्यायाधीशश्च भवति (परि.०१,क्र.२८) । यदा कुम्भराश्यां

पञ्चमी दृष्टिः ।

मङ्गलो भवेत्तदा जातकः पिशुनो दुष्टो निर्धनः शत्रुभययुक्तश्च भवति। यदा मीनराश्यां मङ्गलो भवेत्तदा जातको व्रती तपस्वी मधुरभाषी दानी धनिको शत्रुजित्त्व भवति (परि.०१,क्र.२९)।

०३/४ द्वितीयभावे बुधस्य राशिगतफलविचारः ।

यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां बुधो भवेत्तदा जातको विद्वान् मित्रवत्सलो धनिकश्च भवति। यदा वृषभराश्यां बुधो भवेत्तदा जातकः निष्कपटो धनिको मानी अश्वसुखभोक्ता च भवति। यदा मिथुनराश्यां बुधो भवेत्तदा जातकः शास्त्रज्ञस्तत्त्वज्ञः स्वधर्मरतः कार्यकुशलो नृपसेवको धनसंपन्नश्च भवति। यदा कर्कराश्यां बुधो भवेत्तदा जातकः सुचारित्र्यवान् सुस्वरः सुदृढदेहः सिद्धकार्यश्च भवति। यदा सिंहराश्यां बुधो भवेत्तदा जातको शुद्धचित्तो धनवाहनसुखभाक् च भवति। यदा कन्याराश्यां बुधो भवेत्तदा जातको गुप्तकार्यकुशलो धनधान्यसुखयुक्तः शत्रुजित्त्व भवति। यदा तुलाराश्यां बुधो भवेत्तदा जातकः कालज्ञश्चतुरो धनवान् नृपसेवकश्च भवति। यदा वृश्चिकराश्यां बुधो भवेत्तदा जातकः कठोरः कर्मकुशलो धनधान्यादिसुखभाक् च भवति। यदा धनूराश्यां बुधो भवेत्तदा जातको विनयी सुजनवत्सलः सुमित्रयुक्तो बहुवाहनयुक्तो धनवान् सुभृत्यवान् सुखी शत्रुजित्त्व भवति। यदा मकरराश्यां बुधो भवेत्तदा जातको मधुरभाषी धनवान् वृद्धावस्थायां च रोगी भवति। यदा कुम्भराश्यां बुधो भवेत्तदा जातको शरणागतरक्षकः सुस्थानकर्मरतो युद्धपराजितश्च भवति। यदा मीनराश्यां बुधो भवेत्तदा जातको नीचजनसङ्गी मदयुक्तो निर्धनो बन्धुव्यक्तश्च भवति।

०३/०५ द्वितीयभावे गुरो राशिगतफलविचारः ।

यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां गुरुर्भवेत्तदा जातकः कविर्धनवान् वाहनयुक्तश्च भवति। यदा वृषभराश्यां गुरुर्भवेत्तदा जातकः पिशुनो दुष्टो नीचजनसङ्गी कठोरो निष्ठुरो गोधनयुक्तः स्त्रीपराजितश्च भवति। यदा मिथुनराश्यां गुरुर्भवेत्तदा जातकः स्वधर्मरक्षको धनिको बहुवाहनयुक्तश्च भवति। यदा कर्कराश्यां गुरुर्भवेत्तदा जातकः प्रख्यातः सज्जनसङ्गी च भवति(परि.०१,क्र.३३)। यदा सिंहराश्यां गुरुर्भवेत्तदा जातको जनद्वेषी श्रद्धावान् धनयुक्तश्च भवति। यदा कन्याराश्यां गुरुर्भवेत्तदा जातकः पिशुनः कन्याजनकः सुखी परस्त्रीरतश्च भवति। यदा तुलाराश्यां गुरुर्भवेत्तदा जातकः प्रिययुद्धो धनिकः परस्त्रीरतश्च भवति। यदा वृश्चिकराश्यां गुरुर्भवेत्तदा जातकः शठः प्रमादी कुलटापतिश्च भवति। यदा धनूराश्यां गुरुर्भवेत्तदा जातको धनवान् वाहनयुक्तः सुमित्रयुक्तः कुटुम्बपालकश्च भवति (परि.०१,क्र.३४)। यदा मकरराश्यां गुरुर्भवेत्तदा जातको मलिनो धर्महीनोऽशुचि वृद्धस्त्रीरतश्च भवति। यदा कुम्भराश्यां गुरुर्भवेत्तदा

पञ्चमी दृष्टिः ।

जातकश्चतुरः सुखी सज्जनसङ्गी अश्वादिवाहनसुखभाक् च भवति (परि.०१, क्र.३७) (परि.०१, क्र.३७) । यदा मीनराश्यां गुरुर्भवेत्तदा जातकः सत्यभाषी दानी धनिकः पूर्णसुखी च भवति ।

०३/०६ द्वितीयभावे शुक्रस्य राशिगतफलविचारः ।

यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां शुक्रो भवेत्तदा जातकः स्वधर्मरतो नीचकर्मरतः कर्महीनो धनवान् कुसन्ततिमांश्च भवति । यदा वृषभराश्यां शुक्रो भवेत्तदा जातको विनयी विद्वान् बहुधनिको वाहनसुखभाक् च भवति । यदा मिथुनराश्यां शुक्रो भवेत्तदा जातकश्चतुरः अक्रोधो ब्राह्मणभक्तो धनवान् भाग्यवान् पुत्रवान् बहुमित्रश्च भवति । यदा कर्कराश्यां शुक्रो भवेत्तदा जातको धनाभिमानी कुकर्मरतः कफरोगी धनसमृद्धो वाहनस्वामी च भवति । यदा सिंहराश्यां शुक्रो भवेत्तदा जातकः क्रोधी पिशुनः शठमित्रोऽल्पबुद्धिश्च भवति । यदा कन्याराश्यां शुक्रो भवेत्तदा जातकः पिशुनः कुस्त्रीसङ्गी बन्धुत्यक्तो निर्धनः पुत्रहीनश्च भवति (परि.०१, क्र.३९) । यदा तुल्याराश्यां शुक्रो भवेत्तदा जातको बुद्धिमान् धनसमृद्धो वाहनस्वामी च भवति । यदा वृश्चिकराश्यां शुक्रो भवेत्तदा जातको धर्मकल्याणकर्मरतो नृपसेवाकुशलो धनसङ्ग्रही च भवति । यदा धनूराश्यां शुक्रो भवेत्तदा जातको वायुरोगी पितृव्याधिग्रस्तो धनिकश्च भवति । यदा मकरराश्यां शुक्रो भवेत्तदा जातकः प्रपञ्ची शठो धनवान् दाम्भिको निर्धनः शत्रुभयदाता भवति । यदा कुम्भराश्यां शुक्रो भवेत्तदा जातको विनयी चतुरो नृपमान्यः परकार्यरतश्च भवति । यदा मीनराश्यां शुक्रो भवेत्तदा जातकः सत्यपरायणो बहुधनवान् सुखी सन्ततियुक्तश्च भवति ।

०३/०७ द्वितीयभावे शनैश्चरस्य राशिगतफलविचारः ।

यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां शनैश्चरो भवेत्तदा जातकः शठो दुष्टो नेत्ररोगी कामादिविषयासक्तः शत्रुपराजितश्च भवति । यदा वृषभराश्यां शनैश्चरो भवेत्तदा जातको धनवान् सुवर्णाभूषणयुक्त सुवस्त्रधारी च भवति । यदा मिथुनराश्यां शनैश्चरो भवेत्तदा जातको युवास्थायां धनिक उत्तरावस्थायां कुस्त्रीसङ्गी च भवति । यदा कर्कराश्यां शनैश्चरो भवेत्तदा जातकः पिशुनः शठः क्रूरोऽविनयी मूर्खभृत्यस्वामी तस्करो द्विभार्यश्च भवति । यदा सिंहराश्यां शनैश्चरो भवेत्तदा जातकः कामादिविषयासक्तो मदयुक्तो गोरक्षकः स्वधर्मरक्षको धनिको च भवति । यदा कन्याराश्यां शनैश्चरो भवेत्तदा जातकोऽसत्यवादी मदोन्मत्तः परमनोज्ञाता धनरहितश्च भवति । यदा तुलाराश्यां शनैश्चरो भवेत्तदा जातकः शूरश्चतुरः शास्त्रज्ञो विद्यावान् न्यायाधीशो धनयुक्तश्च भवति । यदा वृश्चिकराश्यां शनैश्चरो भवेत्तदा जातको नीचजनसङ्गी कुमित्रः कुस्त्रीसङ्गी निर्धनश्च भवति । यदा धनूराश्यां शनैश्चरो भवेत्तदा जातको धनवान् पूर्णसुखी नृपवद्भाग्यवांश्च भवति । यदा मकरराश्यां शनैश्चरो भवेत्तदा जातको मकरस्वभावः समुद्रगमनागमन-

पञ्चमी दृष्टिः ।

कार्येण धनिकः कुस्त्रीयुक्तो नृपसेवाकुशलश्च भवति (परि.०१,क्र.३०) । यदा कुम्भराश्यां शनैश्चरो भवेत्तदा जातको धनिको दृढदेहो नृपमान्यो धनवान् सुभृत्यवांश्च भवति । यदा मीनराश्यां शनैश्चरो भवेत्तदा जातको बुद्धिमान् कलाभिज्ञः सुखी धनिकः शत्रुजिच्च भवति ।

०४/०१ जन्मकुण्डल्यां द्वितीयभावेऽन्यभावाधिपतीनां फलविचारः ।

यदा द्वितीयभावे लग्नेशो भवेत्तदा जातको धनिको दीर्घायुः स्थूलदेहो बलवान् पृथ्वीपतिर्भूमिलाभेन सुखी सत्कर्मप्रवृत्तश्च भवति । यदा द्वितीयभावे लग्नेशो नीचसंज्ञको भवेत्तदा जातको निर्धनो दुःखी भवति । यदा द्वितीयभावे तृतीयेः शुभो भवेत्तदा जातको धनवान् भवति । यदा द्वितीयभावे तृतीयेः पापग्रहो भवेत्तदा जातको भिक्षुको दीनोऽल्पायुर्बन्धुद्वेषी च भवति । यदा द्वितीयभावे चतुर्थेः शुभो भवेत्तदा जातकः पितृपालकः स्वधनेन च पितृसुखदाता भवति । यदा द्वितीयभावे चतुर्थेः पापग्रहो भवेत्तदा जातको पितृद्वेषी भवति । यदा द्वितीयभावे पञ्चमेशः शुभग्रहो भवेत्तदा जातको पुत्रवान् पुत्रेण धनिकश्च भवति । यदा द्वितीयभावे पञ्चमेशः पापग्रहो भवेत्तदा जातको दरिद्रो गानविद्याविशारदो कष्टेन भोजनभाक् भवति । यदा द्वितीयभावे षष्ठेशो भवेत्तदा जातको दुष्टश्चतुरो धनसंग्रही शुभस्थाननिवासी प्रख्यातो रुग्णो मित्रसङ्गेन च धननाशकश्च भवति । यदा द्वितीयभावे सप्तमेशः शुभग्रहो भवेत्तदा जातकः स्वस्त्रीसाहाय्येन धनवान् भवति । यदा द्वितीयभावे सप्तमेशः पापग्रहो भवेत्तदा जातकः स्त्रीनिमित्तधनवान् अल्परतिसुखयुक्तः पुत्रवाञ्छाग्रयुक्तः कुभार्यः भवति । यदा द्वितीयभावेऽष्टमेशः शुभग्रहो भवेत्तदा जातकः सुखी किन्तु नृपदण्डने मृत्युं प्राप्नोति । यदा द्वितीयभावेऽष्टमेशः पापग्रहो भवेत्तदा जातकोऽल्पायुस्तस्करस्तत्सङ्गी च भवति । यदा द्वितीयभावे नवमेशः शुभग्रहो भवेत्तदा जातको वृषभपालकः क्रयविक्रयादि वाणिज्येन विख्यातः सुस्वभावो प्रीतिकरो धर्मात्मा न्यूनावयवयुक्तः पशुभयेन च पीडितो भवति । यदा द्वितीयभावे नवमेशः पापग्रहो भवेत्तदा जातकः, सद्गन्धर्व्ययी कुटुम्बक्लेशी कटुवचनी अल्पधनिको भवति । यदा द्वितीयभावे दशमेशो भवेत्तदा जातको लोभी मातरि दुष्टोऽल्पभोजी धर्मश्रवणतत्परश्च भवति । यदा द्वितीयभाव एकादशेशः शुभग्रहो भवेत्तदा जातको बहुधनिको भवति । यदा द्वितीयभाव एकादशेशः पापग्रहो भवेत्तदा जातक उत्तमसुखभाक् अल्पभोजनप्रियोऽल्पायू रुग्णश्च भवति । यदा द्वितीयभावे द्वादशेशः शुभग्रहो भवेत्तदा जातकः नृपचौराग्निभयदुःखपीडितो भवति मृत्युं वा प्राप्नोति । यदा द्वितीयभावे पापग्रहो भवेत्तदा जातकः कृपणः कुवचनः पदार्थनाशेन दुःखी च भवति । यदा द्वितीयभावे शुभग्रहो भूत्वा द्वादशेशो भवेत्तदा जातको नृपचौराग्निभयदुःखी भवति मृत्युं वा प्राप्नोति ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

०५/०१ द्वितीयभावस्यस्वामिनो द्वादशभावेषु फलविचारः ।

यदा द्वितीयेशः प्रथमभावे स्थितो भवेत्तदा जातकः कृपणः सत्कर्मरतः सुखी स्वतन्त्रव्यवसायी धनवान् नृपमान्यश्च भवति (परि.०१,क्र.४१) । यदा द्वितीयेशो द्वितीयभावे भवेत्तदा जातको बहुधनवान् दुष्ट उद्विग्नमनाः कुटुम्बपालक उत्तमसुखभोक्ता लोभी प्रख्यातो लोकविरुद्धाचारश्च भवति । यदा द्वितीयेशः शुभग्रहस्तृतीयभावे भवेत्तदा जातको नृपद्वेषी भवति । यदा द्वितीयेशः पापग्रहस्तृतीयभावे भवेत्तदा जातको बन्धूनामद्वेषाभवति । यदा द्वितीयेशो मङ्गलस्तृतीयभावे भवेत्तदा जातकस्तस्करो भवति । यदा द्वितीयेशः शनैश्चरस्तृतीयभावे भवेत्तदा जातको बन्धुहीनो भवति । यदा द्वितीयेशः सूर्यस्तृतीयेशो भवेत्तदा जातको बन्धुद्वेषी भवति । यदा द्वितीयेशः शुभग्रहो चतुर्थभावे भवेत्तदा जातको दयावान् सत्यवादी दीर्घायुः पितृधनलाभी च भवति । यदा द्वितीयेशो मङ्गलश्चतुर्थभावे भवेत्तदा जातकः मृत्युं वा मृत्युतुल्यपीडां प्राप्नोति । यदा द्वितीयेशश्चतुर्थभावे क्रूरग्रहेण सह युतो वा दृष्टो भवेत्तदा जातको रोगी दरिद्रश्च मातृकष्टदायी भवति । यदा द्वितीयेशः शुभग्रहः पञ्चमभावे भवेत्तदा जातको भाग्यवान् पुत्रजनकः दुष्करकर्मणा भूमिलाभेन सुखी प्रख्यातश्च भवति । यदा द्वितीयेशः पापग्रहेण युतो दृष्टो वा भवेत्तदा जातकः कृपणो दुःखी दुष्टो दुःखितसन्ततिमांश्च भवति । यदा द्वितीयेशः पापग्रहो पञ्चमभावे भवेत्तदा जातकः खलो निर्धनः शत्रुयुक्तश्च भवति । यदा द्वितीयेशः षष्ठेभावे भवेत्तदा जातकः धनसङ्ग्रही शत्रुनाशकश्च भवति । यदा द्वितीयेशः शुभग्रहः सप्तमभावे भवेत्तदा जातको गुणसंपन्नः स्त्रीसुखवांश्च भवति । यदा द्वितीयेशः पापग्रहः सप्तमेभावे भवेत्तदा जातकोऽपुत्रो जातकस्य पत्नी वन्ध्या वा भवति । यदा द्वितीयेशोऽष्टमभावे भवेत्तदा जातक आत्मघाती सुखभोक्ता भाग्यवादी रुण्डमाली भिक्षुकः परधनहर्ता च भवति । यदा द्वितीयेशो नवमभावे भवेत्तदा जातको दानी व्रती भाग्यवान् पुण्यरतो दानप्रसिद्धः प्रखरवक्ता च भवति (परि.०१,क्र.४२) (परि.०१,क्र.४३) । यदा द्वितीयेशः पापग्रहो नवमभावे भवेत्तदा जातकः कृपणो दरिद्रो भिक्षुकः परपीडकश्च भवति । यदा द्वितीयेशो दशमभावे स्थितो भवेत्तदा जातको मनोहरो यशस्वी मातृपितृभक्तो नृपमान्यो नृपसंमानभाक् च भवति (परि.०१,क्र.२८) । यदा द्वितीयेशो दशमभावे पापग्रहेण युतो दृष्टो वा भवेत्तदा जातको मातृपितृद्वेषी भवति । यदा द्वितीयेश एकादशभावे भवेत्तदा जातको धनवान् जनपालको यशस्वी नृपमन्त्री व्यवहारकुशलो ज्यौतिषविद्ययापक्षिज्ञानेन च धनवान् भवति (परि.०१,क्र.३७) (परि.०१,क्र.३८) (परि.०१,क्र.४०) । यदा द्वितीयेशो द्वादशभावे भवेत्तदा जातकः स्वतन्त्रव्यवसायेन प्रख्यातो भवति । यदा द्वितीयेशः पापग्रहो द्वादशभावे भवेत्तदा जातकः कृपणो म्लेच्छजनसङ्गी पापरतः क्रूरस्तस्करः कापालिको निर्धनश्च भवति ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

०६/०१ द्वितीयभावस्योपरि सूर्यादिग्रहाणां पूर्णदृष्टिफलविचारः ।

यदा द्वितीयभावस्योपरि सूर्यस्य ^२ दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः पितृधनयुक्तः पितृनाशकरः स्वपराक्रमेण धनसम्पन्नः पशुधनभाक् शरीरे च गुह्यभागपीडितो भवति । यदा द्वितीयभावस्योपरि चन्द्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको विशालकुटुम्बसुखभाक् स्ववंशवृद्धिकरः पीडिताङ्गो जन्मानन्तरं चाष्टमेवर्षे लोहभयं जलभयं वा भवति । यदा द्वितीयभावस्योपरि मङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको कुटुम्बसुखहीन उत्तरोत्तरन्यूनधनभाक् उदरव्याधियुक्तश्च भवति । यदा द्वितीयभावस्योपरि बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको बहुधनयुक्तो भाग्यवान् दीर्घायुर्नाविधभोगभोक्ता च भवति । यदा द्वितीयभावस्योपरि गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनकुबेरः भाग्यवान् बुद्धिमान् स्वजनसुखदाता च भवति (परि.०१, क्र.२८) (परि.०१, क्र.२९) । यदा द्वितीयभावस्योपरि शुक्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातक उत्तरोत्तरधनवृद्धिकरः श्रेष्ठकुटुम्बपालकः स्वजनानां सुखदाता शत्रुनाशकः श्रमिकश्च भवति । यदा द्वितीयभावस्योपरि शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धननाशकः कुटुम्बक्लेशभाक् जन्मान्तरे त्रयोदशवर्षे जलभयेन वायुभयेन वा पीडिताङ्गश्च भवति । यदा द्वितीयभावस्योपरि राहुग्रहस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः कुटुम्बसुखहीनो जन्मवर्षात् चतुर्दशवर्षे जलभयेन अष्टमेवर्षे च मृत्युतुल्यपीडा मनुभवति ।

०७/०१ द्वितीयभावे स्थितग्रहस्योपर्यन्यग्रहाणां दृष्टिफलविचारः ।

०७/०२ कुटुम्बम् ।

यदा द्वितीयभावे सिंहराश्यां चन्द्रस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः कुलशिरोमणिर्भवति । यदा द्वितीयभावे कर्कराश्यां सिंहराश्यां वा सूर्यस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः कुलशिरोमणिः कुटुम्बपालकश्च भवति । यदा द्वितीयभावे शुभग्रहस्योपरि द्वितीयेशस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः कुटुम्बवान् भवति ।

यदा द्वितीयभावे सिंहराश्यां सूर्यस्योपरि पञ्चमभावे अष्टमभावे वा स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः कुटुम्बक्लेशकरो भवति । यदा द्वितीयभावे कर्कराश्यां चन्द्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य सूर्यस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः कुटुम्बक्लेशकरो भवति । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां मङ्गलस्योपरि पञ्चमभावे द्वादशभावे वा स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः कुटुम्बक्लेशकरो भवति । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां बुधस्योपरि पञ्चमभावे स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः कुटुम्बहीनो भवति ।

^२ विशेषार्थं परिशिष्टम् -०३ द्रष्टव्यम् ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

०७/०३ वाक् । सत्यं । बहुभाषणं च ।

यदा द्वितीयभावे मीनराश्यां सूर्यस्योपरि दशमभावे स्थितस्य मङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः स्पष्टवक्ता भवति । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां चन्द्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको मधुरवचनो भवति । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां चन्द्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य शुक्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः सद्बचनीभवति । यदा द्वितीयभावे वृषभराश्यां चन्द्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको मृदुवचनो भवति । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां मङ्गलस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको मधुरवाग् भवति । यदा द्वितीयभावे वृश्चिकराश्यां मङ्गलस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको मधुरवचनो भवति । यदा द्वितीयभावे सिंहराश्यां बुधस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको वाक्पटुर्भवति । यदा द्वितीयभावे कर्कराश्यां बुधस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको सद्बचनो भवति । यदा द्वितीयभावे कर्कराश्यां बुधस्योपरि दशमभावे स्थितस्य शुक्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः प्रियवक्ता भवति । यदा द्वितीयभावे वृश्चिकराश्यां गुरोरुपर्येकादशभावे स्थितस्य मङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः सत्यवक्ता भवति । यदा द्वितीयभावे कन्याराश्यां गुरोरुपर्येकादशभावे स्थितस्य बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकश्चारुवाक् भवति । यदा द्वितीयभावे तुलाराश्यां शुक्रस्योपर्येकादशभावे स्थितस्य चन्द्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः सद्बचनो भवति ।

यदा द्वितीयभावे वृषभराश्यां तुलाराश्यां वा शुक्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य मङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको जल्पाको भवति । यदा द्वितीयभावे कर्कराश्यां शनैश्चरस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः कठोरवचनो भवति । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां चन्द्रस्योपरि पञ्चमभावे द्वादशभावे वा स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकोऽनृतभाषी भवति ।

०७/०४ वित्तं क्रयविक्रयौ मणिमाणिक्यकोश संग्रहश्च ।

यदा द्वितीयभावे शनैश्चरस्योपरि बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनिको भवति । यदा द्वितीयभावे सूर्यस्योपरि शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निःसंशयं धनिको भवति । यदा द्वितीयभावे शुभग्रहस्योपरि शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निःसंशयं धनसम्पन्नो भवति । यदा द्वितीयभावे गुरोरुपरि सौम्यग्रहस्य^३ दृष्टिर्भवेत्तदा जातको बहुधनी भवति । यदा द्वितीयभावे शुक्रस्योपरि गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनकुबेरो भवति । यदा द्वितीयभावे शुक्रस्योपरि बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकोऽल्पपरिश्रमेणाऽधिकं धनं प्राप्नोति ।

^३ सौम्याग्रहाश्च चन्द्रोबुधःशुक्राश्च सन्ति ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

यदा द्वितीयभावे शुक्रेणसह शुभग्रहस्य युतिर्दृष्टिर्वा भवेत्तदा जातकोऽति धनिको भवति । यदा द्वितीयभावस्योपरि शुभग्रहाणां दृष्टिरधिका भवति तदा जातकोऽल्प श्रमेणाऽपि बहुधनयुक्तो भवति । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां सूर्यस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनकुबेरो भवति । यदा द्वितीयभावे वृश्चिकराश्यां सूर्यस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनिको भवति । यदा द्वितीयभावे धनूराश्यां मीनराश्यां वा सूर्यस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः कुलाग्रणीर्गजाश्वधनादिमांश्च भवति । यदा द्वितीयभावे मीनराश्यां सूर्यस्योपरि दशमभावे स्थितस्य मङ्गलस्य त्रिपाद्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनवान् भवति । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां चन्द्रस्योपरि दशमभावे स्थितस्य बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनवान् भवति । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां चन्द्रस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनवान् भवति । यदा द्वितीयभावे कर्कराश्यां चन्द्रस्योपरि दशमभावे स्थितस्य बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनिको भवति । यदा द्वितीयभावे कर्कराश्यां चन्द्रस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोः शुक्रस्य वा दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनकुबेरो भवति । यदा द्वितीयभावे कन्याराश्यां चन्द्रस्योपर्येकादशभावे स्थितस्य मङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनसम्पन्नो भवति । यदा द्वितीयभावे कन्याराश्यां चन्द्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य शुक्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको बहुधनवान् प्रख्यातश्च भवति । यदा द्वितीयभावे वृश्चिकराश्यां चन्द्रस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको बहुधनिको भवति । यदा द्वितीयभावे धनूराश्यां चन्द्रस्योपर्येकादशभावे स्थितस्य मङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको बहुधनयुक्तो भवति । यदा द्वितीयभावे तुलाराश्यां चन्द्रस्योपरि दशमभावे वा सप्तमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातक आधुनिकाकर्षकवस्त्रभूषणादिक्रयविक्रये कुशलो भवति । यदा द्वितीयभावे मीनराश्यां चन्द्रस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनसम्पन्नो भवति । यदा द्वितीयभावे तुलाराश्यां मङ्गलस्योपरि पञ्चमभावे स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनिको भवति । यदा द्वितीयभावे कन्याराश्यां मङ्गलस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य शुक्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः स्त्रीसम्बन्धितपदार्थाणां विक्रयेण धनसम्पन्नोऽथवा व्यवसाये बहुस्त्रीसाहाय्येन धनमप्नोति ।

यदा द्वितीयभावे कुम्भराश्यां मङ्गलस्योपरि पञ्चमभावे स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनवान् भवति । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां बुधस्योपर्येकादशभावे स्थितस्य मङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनसम्पन्नो भवति । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां बुधस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनधान्यसमृद्धो भवति । यदा द्वितीयभावे वृश्चिकराश्यां बुधस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनिको भवति । यदा द्वितीयभावे मकरराश्यां मङ्गलस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य चन्द्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनिको भवति । यदा द्वितीयभावे कुम्भराश्यां मङ्गलस्योपरि पञ्चमभावे

पञ्चमी दृष्टिः ।

[illegible]

पञ्चमी दृष्टिः ।

दशमभावे स्थितस्य शुक्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनसम्पन्नो भवति। यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां चन्द्रस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। यदा द्वितीयभावे शुभग्रहस्योपरि द्वितीयेशस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनिको भवति। यदा द्वितीयभावस्याधिपतिः केन्द्रे शुभग्रहेण (गुरुणा शुक्रेण बुधेन पूर्णचन्द्रेण वा) दृष्टो भवेत्तदा जातको धनिको भवति। यदा द्वितीयभावे शुक्रस्योपरि बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनिको भवति तथा द्वितीयभावे शुक्रेण सह शुभग्रहस्योपरि बुधस्य^४ दृष्टिर्भवेत्तदा जातकोऽतिधनिको भवति। यदा द्वितीयेभावे शनैश्चरस्योपरि बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। द्वितीयेशः शुभग्रहेण सह द्वितीयभावे दृष्टिं करोति तदा जातको धनवान् भवति। यदा द्वितीयभावे शुभग्रहस्योपरि द्वितीयेशस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनिको भवति। यदा द्वितीयभावे शुभाशुभग्रहौ, द्वादशभावे पापग्रहः प्रथमभावे च शुभग्रहो भवेत्तदा जातकोऽस्थिरधनयुक्तो भवति। यदा द्वितीयभावे क्षीणचन्द्रस्योपरि बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः सञ्चितधननाशको नूतनधनोपार्जनहीनश्च भवति। यदा द्वितीयभावस्योपर्यशुभग्रहाणां दृष्टिरधिका भवति तदा जातको बहुश्रमेणाऽपि अल्पधनो निर्धनो वा भवति। यदा द्वितीयभावे सिंहराश्यां शनैश्चरस्योपरि दशमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः कष्टेन धनमाप्नोति। यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां सूर्यस्योपरि द्वादशभावे स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निर्धनोऽल्पधनो वा भवति। यदा द्वितीयभावे मिथुनराश्यां कन्याराश्यां वा सूर्यस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य चन्द्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकोऽल्पधनो भवति। यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां शुक्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य मङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकोऽल्पधनो भवति। यदा द्वितीयभावे तुलाराश्यां शुक्रस्योपर्यष्टमभावे द्वादशभावे वा स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकोऽल्पधनो भवति। यदा द्वितीयभावे वृषभराश्यां शुक्रस्योपर्यष्टमभावे द्वादशभावे वा स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकोऽल्पधनो भवति।

यदा द्वितीयभावस्योपरि सूर्यमङ्गलशनैश्चराणां दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनहीनो भवति। यदा द्वितीयभावस्योपरि सूर्यचन्द्रमङ्गलशनैश्चराणां दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निःसंशयं दरिद्रो भवति। यदा द्वितीयभावे क्षीणचन्द्रस्योपरि^५ सूर्यमङ्गलशनैश्चराणां दृष्टिर्भवेत्तदा जातको दीनो धनहीनश्च भवति यदा द्वितीयभावस्योपरि सूर्यमङ्गलशनैश्चराणां दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनहीनो भवति। यदा द्वितीयभावस्योपरि सूर्यचन्द्रमङ्गलशनैश्चराणां दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निःसंशयं दरिद्रो भवति। यदा द्वितीयभावे

^४ अत्र द्वादशभावे स्थितस्य बुधस्य दृष्टिरकपादेति कथ्यते।

^५ विशेषार्थं परिशिष्टम् -०३ द्रष्टव्यम्।

पञ्चमी दृष्टिः ।

क्षीणचन्द्रस्योपरि^६ सूर्यमङ्गलशनैश्चराणां दृष्टिर्भवेत्तदा जातको दीनो धनहीनश्च भवति यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां चन्द्रस्योपरि द्वादशभावे पञ्चमभावे वा स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा द्वितीयभावे तुलाराश्यां चन्द्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य सूर्यस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा द्वितीयभावे मकरराश्यां सूर्यस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य चन्द्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः स्त्रीसङ्गेन धननाशको भवति । यदा द्वितीयभावे मिथुनराश्यां चन्द्रस्योपरि द्वादशभावे स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनहीनो भवति । यदा द्वितीयभावे सिंहराश्यां चन्द्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा द्वितीयभावे कर्कराश्यां मङ्गलस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य शुक्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा द्वितीयभावे कर्कराश्यां शनैश्चरस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य सूर्यस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनचिन्तामग्नो भवति । यदा द्वितीयभावे मकरराश्यां चन्द्रस्योपर्यष्टमभावे द्वादशभावे वा स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा द्वितीयभावे मकरराश्यां बुधस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा द्वितीयभावे कर्कराश्यां शुक्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा द्वितीयभावे वृश्चिकराश्यां शुक्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य मङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा द्वितीयभावे मकरराश्यां शुक्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य मङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा द्वितीयभावे सिंहराश्यां शनैश्चरस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य सूर्यस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा द्वितीयभावे सिंहराश्यां शनैश्चरस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको दीनो निर्धनश्च भवति । यदा द्वितीयभावे वृश्चिकराश्यां चन्द्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनहीनो भवति । यदा द्वितीयभावे मीनराश्यां बुधस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य चन्द्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनहीनो नष्टधनो वा भवति । यदा द्वितीयभावे शत्रुराश्यामस्तङ्गतावस्थायां नीचराश्यां वा स्थितस्य ग्रहस्योपरि पापग्रहस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा द्वितीयेशः षष्ठभावे द्वादशभावे वा तथा द्वादशेशो द्वितीयभावे भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा द्वितीयेशो निर्बलः सन् द्वादशभावे गुरुस्तथा लग्नस्योपरि शुभग्रहस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनहीनो भवति । यदा द्वितीयभावे सूर्यमङ्गलशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा जातको दरिद्रो भवति अथवा धननाशः करोति । यदा द्वितीयभावे सूर्यमङ्गलशनैश्चरैः सह क्षीणचन्द्रः शुभग्रहयुतिहीनः शुभग्रहदृष्टिहीनो वा भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा द्वितीयभावे चन्द्रमङ्गलयोरुपरि शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धननाशं करोति । यदा द्वितीयभावे क्षीणचन्द्रस्योपरि बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः पैतृकधननाशको

^६ विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

भवति । यदा द्वितीयभावे युग्मराश्यां^९ शनैश्चरेण सह राहुर्भवेत्तदा जातको नाटकादिकार्येषु धननाशको भवति । यदा द्वितीयभावे शनैश्चरेणसह राहुर्भवेत्तदा जातको नाटकगीतगणिकादिकार्येषु धननाशको भवति ।

०७/०५ अशनानि (भोजनम्) ।

यदा द्वितीयेशोपरि लग्नेशस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको नियमितभोजनो भवति । यदा द्वितीयेशः शुभषष्टयंशे^६ भवेत्तदा जातकोऽल्पमपि स्वाद्वन्नंभुक्ते । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां चन्द्रस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य शुक्रस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकोऽल्पाशी भवति ।

यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां वृश्चिकराश्यां वा शनैश्चरस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको बहुभोजको भवति । यदा द्वितीयभावे वृश्चिकराश्यां चन्द्रस्योपर्यष्टमभावैकादशभावे वा स्थितस्य मङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको बहुभक्षको भवति । यदा द्वितीयभावे मीनराश्यां बुधस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको बहुभक्षको भवति ।

यदा द्वितीयभावे मङ्गलः पापग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातकोऽभोज्यान्नभक्षी भवति । यदा द्वितीयभावे नीचराश्यां ग्रहस्योपर्यन्यनीचग्रहस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः परान्नभक्षी भवति । यदा द्वितीयेशो नीचराश्यां शत्रुराश्यां वा नीचग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातकः परान्नभक्षी भवति । यदा द्वितीयेशः शत्रुग्रहेण नीचग्रहेण वा युतो दृष्टो वा भवेत्तदा जातकः परान्नभक्षी भवति । यदा द्वितीयभावे राहुग्रहस्योपरि पापग्रहस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः कदनभक्षी भवति ।

०७/०६ नेत्रम् ।

यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां सूर्यस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य मङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः प्रायोरक्तनेत्रवान् भवति । यदा द्वितीयभावे कन्याराश्यां मिथुनराश्यां वा सूर्यस्योपरि द्वादशभावे स्थितस्य बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको नेत्रपीडितो भवति । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां चन्द्रस्योपर्यष्टमभावैकादशभावे वा स्थितस्य मङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको दन्तरोगी नेत्ररोगी पीडितश्च भवति । यदा द्वितीयभावे मेषराश्यां चन्द्रस्योपरि पञ्चमभावे द्वादशभावे वा स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको

^९ युग्मराशिः स्त्रीराशिरिति कथ्यते यत्र वृषभ-कर्क-वृश्चिक-मकर-मीनादयो गृह्यन्ते ।

^६ विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

नेत्ररोगपीडितो भवति। यदा द्वितीयभावे नीचराश्यां मङ्गलस्योपर्यष्टमभावे स्थितस्य शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको नेत्ररोगपीडितो भवति।

०८/०१ द्वितीयभावे सूर्यस्य विशिष्टफलविचारः ।

यदा सूर्यः स्वोच्चराश्यां^१ भवेत्तदा जातको नृपसम्मानभाक् नृपाच्चधनिको भवति। यदा सूर्यः स्वोच्चनवांशे^२ भवेत्तदा जातको राज्याधिकारी तथा राजकार्यकुशलश्च भवति। यदा सूर्यो होरादिषड्वर्गेषु शुभो^३ भवेत्तदा सज्जनेभ्योऽपि धनं प्राप्नोति। यदा सूर्यो मूलत्रिकोणराश्यां^४ भवेत्तदा जातको भैक्षेण धनं लभते। यदा सूर्यो मित्रग्रहस्य राश्यां^५ भवेत्तदा जातको धनधान्यसम्पन्नो भवति। यदा सूर्यो मित्रग्रहस्य नवांशे^६ भवेत्तदा जातको धातुसम्बन्धित व्यवसायेन धनिको भवति। यदा सूर्यः शत्रुग्रहस्य राश्यां^७ भवेत्तदा जातकः सञ्चितधननाशको भवति। यदा सूर्यः शत्रुग्रहस्य नवांशे^८ भवेत्तदा जातको नीचजनेभ्यो धनं प्राप्नोति। यदा सूर्यः षड्वर्गेषु पापग्रहस्य राश्यां^९ भवेत्तदा जातकश्चौर्येण धनं लभते। यदा सूर्यो नीचराश्यां^{१०} भवेत्तदा जातकोऽन्यायोपजीवी धर्माचरणविरुद्धश्च भवति। यदा सूर्यो नीचनवांशे^{११} भवेत्तदा जातको भूमिव्यवसायेन धनिको भवति।

०८/०२ द्वितीयभावे चन्द्रस्य विशिष्टफलविचारः ।

यदा चन्द्रः स्वोच्चराश्यां^{१२} भवेत्तदा जातको मौक्तिकादिबहुधनयुक्तो भवति। यदा चन्द्रः स्वोच्चनवांशे^{१३} स्थितो भवेत्तदा जातकः सुवर्णादिधनसम्पन्नो भवति। यदा चन्द्रो होरादिषड्वर्गेषु

^१ विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^२ विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^३ यदा होरादिषड्वर्गेषु सूर्य उच्चराश्यां स्वराश्यां मूलत्रिकोणराश्यामधिमित्रराश्यां मित्रराश्यां वा भवेत्तदा स शुभो मन्यते।

^४ विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^५ विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^६ विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^७ विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^८ विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^९ यदा षड्वर्गेषु सूर्यः शनैश्चरक्षेत्रीयो भवेत्तदा स पापसंज्ञकः कथ्यते ।

^{१०} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{११} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{१२} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{१३} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

पञ्चमी दृष्टिः ।

शुभो^{२३} भवेत्तदा जातको नानाविधकार्यैर्धनिको भवति । यदा चन्द्रो मूलत्रिकोणराश्यां^{२३} भवेत्तदा जातकः स्त्रीधनेन सुखं प्राप्नोति । यदा चन्द्रो मित्रग्रहस्य राश्यां^{२४} भवेत्तदा जातकः पुत्रद्वारा धनिको भवति । यदा चन्द्रो मित्रग्रहस्य नवांशे^{२५} भवेत्तदा जातकः कृषिकर्मणा धनिको भवति । यदा चन्द्रो वर्गोत्तमावस्थायां^{२६} भवेत्तदा जातको मित्रसाहाय्येन धनिको भवति । यदा चन्द्रः शत्रुग्रहस्य राश्यां^{२७} भवेत्तदा जातकश्चौर्यकर्मणा धनिको भवति । यदा चन्द्रः शत्रुग्रहस्य नवांशे^{२८} भवेत्तदा जातकः निन्द्यकर्मणा धनिको भवति । यदा चन्द्रो होरादिषड्वर्गेषु पापग्रहस्य राश्यां^{२९} भवेत्तदा जातको धनचिन्तायुक्तो भवति । यदा चन्द्रो नीचराश्यां^{३०} भवेत्तदा जातकोऽसद्व्ययेन निर्धनो भवति । यदा चन्द्रो नीचनवांशे^{३१} भवेत्तदा जातकः सञ्चितधननाशको भवति ।

०८/०३ द्वितीयभावे मङ्गलस्य विशिष्टफलविचारः ।

यदा मङ्गल उच्चराश्यां^{३२} भवेत्तदा जातको युद्धादिकर्मणा धनिको भवति । यदा मङ्गल उच्चनवांशे^{३३} भवेत्तदा जातको बहुश्रपरिश्रमोपि स्वल्पधनो भवति । यदा मङ्गलो होरादिषड्वर्गेषु शुभो^{३४} भवेत्तदा जातकः स्वजनेभ्यो धनं लभते । यदा मङ्गलो मूलत्रिकोणराश्यां^{३५} भवेत्तदा जातको दस्युकर्मणा धनं प्राप्नोति । यदा मङ्गलो मित्रग्रहस्य राश्यां^{३६} मित्रग्रहस्य वा नवांशे^{३७} भवेत्तदा जातको मित्रसाहाय्येन

^{२२} यदा होरादिषड्वर्गेषु चन्द्र उच्चराश्यां स्वराश्यां मूलत्रिकोणराश्यामधिमित्रराश्यां मित्रराश्यां वा भवेत्तदा स शुभो मन्यते ।

^{२३} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{२४} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{२५} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{२६} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{२७} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{२८} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{२९} यदा षड्वर्गेषु चन्द्रो मङ्गलशनैश्चरक्षत्रीयो भवेत्तदा स पापग्रहः कथ्यते ।

^{३०} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{३१} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{३२} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{३३} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{३४} यदा होरादिषड्वर्गेषु मङ्गलस्य उच्चराश्यां स्वराश्यां मूलत्रिकोणराश्यामधिमित्रराश्यां मित्रराश्यां वा भवेत्तदा स शुभो मन्यते ।

^{३५} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{३६} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{३७} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

धनिको भवति (परि. ०१, क्र. २८) (परि. ०१, क्र. २९) । यदा मङ्गलो वर्गोत्तमावस्थायां^{३८} भवेत्तदा जातको देवगुरुप्रसादाद्धनिको भवति । यदा मङ्गलः शत्रुग्रहस्य राश्यां^{३९} भवेत्तदा जातकोऽल्पधनो भवति । यदा मङ्गलः शत्रुग्रहस्य नवांशे^{४०} भवेत्तदा जातको धर्माविरुद्धाचार ऋणकर्ता च भवति । यदा मङ्गलः षड्वर्गेषु पापग्रहराश्यां^{४१} भवेत्तदा जातको व्रणीभवति । यदा मङ्गले नीचराश्यां^{४२} भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा मङ्गलो नीचनवांशे^{४३} भवेत्तदा जातको ऋणकर्ता भवति ।

०८/०४ द्वितीयभावे बुधस्य विशिष्टफलविचारः ।

यदा बुध उच्चराश्यां^{४४} भवेत्तदा जातकः सञ्चितधनेन धनिको भवति । यदा बुध उच्चनवांशे^{४५} भवेत्तदा जातकः कृषिकर्मणा पशुपालनेन वा धनिको भवति । यदा बुधो होरादिषड्वर्गेषु शुभो^{४६} भवेत्तदा जातको नानाविधकार्यैर्धनिको भवति । यदा बुधो मूलत्रिकोणराश्यां^{४७} भवेत्तदा जातकः सज्जनद्वारा धनिको भवति । यदा बुधो मित्रग्रहस्य राश्यां^{४८} भवेत्तदा जातको विविधव्यवसायैर्धनिको भवति । यदा बुधो मित्रग्रहस्य नवांशे^{४९} स्थितो भवेत्तदा जातकोऽन्यजनद्वारा धनिको भवति । यदा बुधो वर्गोत्तमावस्थायां^{५०} भवेत्तदा जातकः सत्कर्मभिर्धनिको भवति । यदा बुधः शत्रुग्रहस्य राश्यां^{५१} भवेत्तदा जातकः शत्रुसाहाय्येन धनिको भवति । यदा बुधः शत्रुग्रहस्य नवांशे^{५२} भवेत्तदा जातकोऽल्पधनो भवति । यदा बुधो होरादिषड्वर्गेषु पापग्रहस्य राश्यां^{५३} भवेत्तदा जातको वञ्चनादिकर्मणा धनिको भवति । यदा

^{३८} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{३९} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{४०} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{४१} यदा षड्वर्गेषु मङ्गलः शनैश्चरक्षेत्रीयो भवेत्तदा स पापसंज्ञकः कथ्यते ।

^{४२} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{४३} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{४४} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{४५} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{४६} यदा होरादिषड्वर्गेषु बुध उच्चराश्यां स्वराश्यां मूलत्रिकोणराश्यामधिमित्रराश्यां मित्रराश्यां वा भवेत्तदा स शुभो मन्यते ।

^{४७} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{४८} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{४९} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{५०} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{५१} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{५२} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{५३} यदा षड्वर्गेषु बुधो मङ्गलशनैश्चरक्षेत्रीयो भवेत्तदा स पापग्रहः कथ्यते ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

बुधो नीचराश्यां^{५४} भवेत्तदा जातको निकृष्टकर्मणा धनिको भवति। यदा बुधो नीचनवांशे^{५५} भवेत्तदा जातको शत्रुभिर्दीनहीनवृत्त्या च धनवान् भवति।

०८/०५ द्वितीयभावे गुरो विशिष्टफलविचारः ।

यदा गुरुः स्वोच्चराश्यां^{५६} भवेत्तदा जातको न्यायेन धनं प्राप्नोति। यदा गुरुः स्वोच्चनवांशे^{५७} भवेत्तदा जातको वैदुष्येण सौजन्येन च मानं धनं च प्राप्नोति। यदा गुरुर्होरादिषड्वर्गेषु शुभो^{५८} भवेत्तदा जातको नृपाद् द्रव्यं लभते। यदा गुरुर्मूलत्रिकोणराश्यां^{५९} भवेत्तदा जातको गुप्तधनं पैतृकधनमधिगच्छति। यदा गुरुर्मित्रग्रहस्य राश्यां^{६०} भवेत्तदा जातकोऽश्वगजवस्त्रादि व्यवसायेन धनिको भवति। यदा गुरुर्मित्रग्रहस्य नवांशे^{६१} भवेत्तदा जातकः कृषिकर्मणा धनवान् भवति। यदा गुरुर्वर्गोत्तमावस्थायां^{६२} भवेत्तदा जातकः सज्जनसहाय्येन वा सद्दृष्ट्या च धनवान् भवति। यदा गुरुः शत्रुग्रहस्य राश्यां^{६३} भवेत्तदा जातकः शत्रुसेवया धनिको भवति। यदा गुरुः शत्रुग्रहस्य नवांशे^{६४} भवेत्तदा जातकः शत्रुधनेन जीवनं यापयति। यदा गुरुः षड्वर्गेषु पापग्रहस्य राश्यां^{६५} भवेत्तदा जातको भूरिपरिश्रमेण धनं लभते। यदा गुरुर्नीच-राश्यां^{६६} भवेत्तदा जातकः परस्त्रीधनं प्राप्नोति। यदा गुरुर्नीचनवांशे^{६७} भवेत्तदा जातकः शूद्रादिभ्यो वित्तं लभते।

^{५४} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{५५} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{५६} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{५७} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{५८} यदा होरादिषड्वर्गेषु गुरु उच्चराश्यां स्वराश्यां मूलत्रिकोणराश्यामधिमित्रराश्यां मित्रराश्यां वा भवेत्तदा स शुभो मन्यते।

^{५९} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{६०} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{६१} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{६२} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{६३} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{६४} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{६५} यदा षड्वर्गेषु गुरुः शनैश्चरक्षेत्रीयो भवेत्तदा स पापग्रहः कथ्यते ।

^{६६} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

^{६७} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम्।

०८/०६ द्वितीयभावे शुक्रस्य विशिष्टफलविचारः ।

यदा शुक्रः स्वोच्चराश्यां^{६८} भवेत्तदा जातकः प्रभूतधनसञ्चयकर्ता भवति । यदा शुक्रः स्वोच्चनवांशे^{६९} भवेत्तदा जातकः पैतृकधनेन धनिको भवति । यदा शुक्रः होरादिषड्वर्गेषु शुभो^{७०} भवेत्तदा जातको धनकुबेरो भवति । यदा शुक्रो मूलत्रिकोणराश्यां^{७१} भवेत्तदा जातकः पुत्रसाहाय्येन धनवान् भवति । यदा शुक्रो मित्रग्रहस्य राश्यां^{७२} भवेत्तदा जातको नृपात् धनिको भवति । यदा शुक्रो मित्रग्रहस्य नवांशे^{७३} भवेत्तदा जातको नृपपुत्रेण धनिको भवति । यदा शुक्रो वर्गोत्तमावस्थायां भवेत्तदा जातको धनकुबेरो भवति । यदा शुक्रः शत्रुग्रहस्य राश्यां^{७४} भवेत्तदा जातकः श्रेष्ठकर्मणा धनं प्राप्नोति । यदा शुक्रः शत्रुग्रहस्य नवांशे^{७५} भवेत्तदा जातको दैन्येन भैक्षेण च जीवननिर्वाहं करोति । यदा शुक्रः षड्वर्गेषु पापग्रहस्य राश्यां^{७६} भवेत्तदा जातकः परदेशनिवासेन धनिको भवति । यदा शुक्रो नीचराश्यां^{७७} भवेत्तदा जातकः सेवकवृत्त्या धनं प्राप्नोति । यदा शुक्रो नीचनवांशे^{७८} भवेत्तदा जातको द्यूतेन धनं लभते ।

०८/०७ द्वितीयभावे शनैश्चरस्य विशिष्टफल विचारः ।

यदा शनैश्चरः स्वोच्चराश्यां^{७९} भवेत्तदा जातकः कुकर्मणा धनवान् भवति । यदा शनैश्चर उच्चनवांशे^{८०} भवेत्तदा जातको महाकष्टेन स्वल्पधनं प्राप्नोति । यदा शनैश्चरो होरादिषड्वर्गेषु शुभो^{८१} भवेत्तदा जातको दुर्व्यसनघृतादिकर्मणा धनवान् भवति । यदा शनैश्चरो मूलत्रिकोणराश्यां^{८२} भवेत्तदा

^{६८} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{६९} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{७०} यदा होरादिषड्वर्गेषु शुक्र उच्चराश्यां स्वराश्यां मूलत्रिकोणराश्यामधिमित्रराश्यां मित्रराश्यां वा भवेत्तदा स शुभो मन्यते ।

^{७१} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{७२} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{७३} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{७४} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{७५} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{७६} यदा षड्वर्गेषु शुक्रः मङ्गलक्षेत्रीयो भवेत्तदा स पापग्रहः कथ्यते ।

^{७७} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{७८} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{७९} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{८०} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{८१} यदा होरादिषड्वर्गेषु शनैश्चर उच्चराश्यां स्वराश्यां मूलत्रिकोणराश्यामधिमित्रराश्यां मित्रराश्यां वा भवेत्तदा स शुभो मन्यते ।

^{८२} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

जातकः परसेवया धनिको भवति । यदा शनैश्चरो मित्रग्रहस्य राश्यां^{८३} भवेत्तदा जातकः सत्कर्मणा धनवान् भवति । यदा शनैश्चरो मित्रग्रहस्य नवांशे^{८४} भवेत्तदा जातको भूम्यादिनिहितगुप्तधनं प्राप्नोति । यदा शनैश्चरो वर्गोत्तमावस्थायां शुभो^{८५} भवेत्तदा जलोत्पन्नपदार्थानां व्यवसायेन धनं लभते । यदा शनैश्चरः शत्रुग्रहस्य राश्यां^{८६} भवेत्तदा जातको दासवृत्त्या धनं लभते । यदा शनैश्चरः शत्रुग्रहस्य नवांशे^{८७} भवेत्तदा जातकः पापकर्मभिर्धनिको भवति । यदा शनैश्चरः षड्वर्गेषु पापग्रहस्य राश्यां^{८८} भवेत्तदा जातकः पापकर्मणा धनवान् भवति । यदा शनैश्चरः स्वनीचराश्यां भवेत्तदा जातकः दीनो दरिद्रो बहुदुःखी भवति । यदा शनैश्चरः स्वनीचनवांशे भवेत्तदा जातकोऽन्त्यजसाहाय्ये धनवान् भवति ।

०९/०१ द्वितीयभावस्य कुटुम्बादि विचारः ।

०९/०२ कुटुम्बम् ।

द्वितीयेशः शुभग्रहयुक्तः केन्द्रे त्रिकोणे मित्रग्रहक्षेत्रे वा शुभग्रहराश्यां स्वराश्यां वा भवेत्तदा जातकः कुटुम्बस्य सम्यक्पालको भवति (परि.०१, क्र.२८) । यदा होरादिदशवर्गाणां वर्गचतुष्के गोपुरांशाख्या-वस्थायां^{८९} द्वितीयेशस्तस्य च नवमांशाधिपतिर्होरादिदशवर्गाणां पञ्चवर्गेषु सिंहासनाख्यावस्थायां^{९०} भवेत्तदा जातकः पञ्चाशज्जनपालको भवति^{९१} । यदा सिंहासनाख्यावस्थायां होरादिदशवर्गाणां षड्वर्गेषु पारावतांशाख्यावस्थायां वा द्वितीयेशो यदा गुरुणा दृष्टो युतो वा भवेत्तदा जातकः कुटुम्बस्य समाजस्य च पालको भवति । यदा द्वितीयेशो गोपुरांशाख्यावस्थायां शुक्रश्च पारावतांशाख्यावस्थायां भवेत्तदा जातको बहुजनपालकः समृद्धिकारकश्च भवति । यदा गुरुः सिंहासनांशाख्यावस्थायां शुक्रश्च गोपुरांशाख्यावस्थायां धनेशश्च होरादिदशवर्गाणां नववर्गेषु ऐरावतांशाख्यावस्थायां भवेत्तदा जातको बहुजनपालको भवति । यदा लग्नाद् द्वितीये चन्द्रो भवेत्तदा जातको विशालं कुटुम्बं विभर्ति । यदा सप्तमेभावे शुभराशिस्थः सूर्यो भवेत्तदा जातको विशालकुटुम्बवान् भवति । यदा द्वितीयभावे कोऽपि उच्चग्रहः शुभग्रहेण दृष्टो भवेत्तथा लग्नोऽप्युच्चराश्यां शुभग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातको बहुजनपालको भवति ।

^{८३} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{८४} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{८५} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{८६} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{८७} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{८८} यदा षड्वर्गेषु शनैश्चरः सूर्यमङ्गलक्षेत्रीयो भवेत्तदा स पापग्रहः कथ्यते ।

^{८९} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{९०} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{९१} धनेशे गोपुरांशे धनेशांशे शुभे सिंहासनांशे पञ्चाशज्जन पालकः ।। जा.तत्व.२/१२९ ।।

पञ्चमी दृष्टिः ।

यदा धनेशो लग्नभावे भवेत्तदा जातको निष्ठुरोऽलसः कामी कुटुम्ब- कंटकोऽन्यजनकर्मचारी च भवति। यदा जन्मकुण्डल्यां द्वितीयभावे पापराशौ राहु भवेत्तदा जातकः कुटुम्बाद् विरोधी धनक्षयी भवति। यदा जन्मकुण्डल्यां सप्तमभावे पापग्रेहण सह मङ्गलो युक्तो दृष्टो वा भवेत्तदा जातकः कुलनाशको भवति। यदा जन्मकुण्डल्यां लग्नभावे सप्तमभावे व्ययभावे च सर्वेग्रहाः स्थिता भवेयुस्तदा जातकः कुटुम्बविनाशी परिवारनाशको वा भवति^{१२}।

०९/०३ वाक् । सत्यम् । बहुभाषणं च ।

यदा द्वितीयभावे गुरुर्भवेत्तदा जातकः सुवचनः सत्यवक्ता मधुरभाषी च भवति। यदा द्वितीयेशः शुभग्रहेण सह केन्द्रे^{१३} अथवा स्वोच्चस्वगृहादिराश्यामथवा शुभग्रहस्य राश्यां भवेत्तदा जातक उत्तमवाक् मधुरभाषी च भवति। यदा द्वितीयभावे स्थितः शुभग्रहो मित्रग्रहस्य राश्यां स्वोच्चराश्यां स्वराश्यां वा भवेत्तदा जातको मधुरभाषी मृदुभाषी सत्यवक्ता च भवति। यदा द्वितीय भावे मित्रराश्यां स्वराश्यामुच्चराश्यां वा स्थितशुभग्रहो होरादिषड्वर्गेषु शुभोभवेत्तदा^{१४} जातको वाक्सिद्धिर्भवति । यदा द्वितीयेशः शुभग्रहः शुभग्रहेण सह त्रिकोणस्थाने^{१५} भवेत्तदा जातको वक्ता भवति। यदा द्वितीयेशस्य नवमांशस्वामी शुभग्रह उच्चराश्यां भवेत्तदा जातक उत्तमवक्ता भवति। यदा पारावतांशावस्थायां^{१६} द्वितीयेशो गुरुणा सह भवेत्तदा जातक उत्तमवक्ता भवति।

यदा द्वितीयभावे चन्द्रशनैश्चरौ मङ्गलेन दृष्टो भवेतां तदा जातकः परुषवाक् अर्थात् कटुवचनो भवति। यदा द्वितीयशो गुरुणा सहाष्टमभावे भवेत्तदा जातको मूको भवति किन्तु यदा द्वितीयेशो गुरुर्वा उच्चराश्यां स्वराश्यां वा भवेत्तदा न दोषो भवति। यदा द्वितीयेशो निर्बलोभूत्वा^{१७} पापग्रहस्य नवांशे भवेत्तदा जातकः कटुवचनो भवति । यदा द्वितीयभावे पापग्रहोऽथवा द्वितीयभावं पापग्रहनवांशयुक्तं पापग्रहेण दृष्टं भवेत्तदा जातकः पापस्वभाववाणीयुक्तो भवति। यदा द्वितीयभावे शनैश्चरक्षेत्रे (मकरराश्यां

^{१२} लग्नान्त्यास्ते सर्वे परिवार क्षयः ।। जा.तत्व.द्वि.वि./१३५।।

^{१३} विशेषार्थं परिशिष्टम् -०४ द्रष्टव्यम्।

^{१४} यदा होरादिवर्गेषु ग्रह उच्चराश्यां स्वराश्यां मित्रग्रहस्य राश्यां वर्गोत्तमावस्थायां मूलत्रिकोणराश्यां वा भवेत्तदा शुभसंज्ञको भवति।

^{१५} विशेषार्थं परिशिष्टम् -०४ द्रष्टव्यम्।

^{१६} विशेषार्थं परिशिष्टम् -०३ द्रष्टव्यम्।

^{१७} यदा द्वितीयेशो नीचराश्यां शत्रुराश्यां पापराश्यां अस्तङ्गतावस्थायां पापग्रहेणसह पापग्रहेणदृष्टो वा भवेत्तदा द्वितीयेशो निर्बलो भवति । अथवा ग्रहाणां बलाबलनिणयार्थं परिशिष्टम् -०३ द्रष्टव्यम्।

पञ्चमी दृष्टिः ।

कुम्भराश्यां वा) बुधः शनैश्चरेण दृष्टो भवेत्तदा जातको वाणीदोषयुक्तो भवति। यदा द्वितीयेशो गुरुणा सह षष्ठभावे अष्टमभावे द्वादशभावे वा भवेत्तदा जातको वाणीहीनो भवति(परि.०१,क्र.०१) ^{९८} । यदा द्वितीयेशो नीचराश्यां पापग्रहेण दृष्टो युतो वा भवेत्तदा जातको मूको भवति (परि.०१,क्र.०२) (परि.०१, क्र.०५) (परि.०१,क्र.१०)। यदा द्वितीयेशः पापग्रहेण सह षष्ठभावेऽष्टमभावे द्वादशभावे वा भवेत्तदा जातको मूको भवति (परि.०१,क्र.०३) (परि.०१,क्र.०७)। यदा वाणीकारको बुधः स्वराशिं विहाय षष्ठभावेऽष्टमभावेद्वादशभावे वा पापग्रहेण युतो दृष्टो वा भवेत्तदा जातको वाणीहीनो भवति (परि.०१, क्र.०४)। यदा वाणीकारको बुधो नीचराश्यां पापग्रहेण युतो दृष्टो वा भवेत्तदा जातको मूको भवति (परि.०१, क्र.०६)। यदा वाणीकारको बुधोऽस्तङ्गतावस्थायां षष्ठभावेऽष्टमभावे द्वादशभावे वा भवेत्तदा जातको मूको भवति (परि.०१, क्र.०७)। यदा वाणीकारको बुधोऽस्तङ्गतावस्थायां पापग्रहेण सह युतो दृष्टो वा भवेत्तदा जातको मूको भवति (परि.०१,क्र.०८)। यदा द्वितीयभावे पापग्रहो बुधोऽस्तङ्गतावस्थायां भवेत्तदा जातको मूको भवति (परि.०१,क्र.०९)। यदा द्वितीयभावे पापग्रहो द्वितीयेशोऽपि पापग्रहेण युतो दृष्टो वा भवेत्तदा जातको मूको भवति (परि.०१,क्र.१२)। यदा द्वितीयशो बुधेना सह द्वादशभावे शत्रुराश्यां पापग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातको मूको भवति (परि.०१,क्र.१३)। यदा द्वितीयभावकारको गुरुर्नीचग्रहेण युतः पापग्रहेण शत्रुग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातको मूको भवति (परि.०१, क्र.१४)। यदा द्वितीयेशो द्वादशभावे पापग्रहेण युतो दृष्टो वा द्वादशेशोऽपि शत्रुराश्यां द्वितीयभावे भवेत्तदा जातको मूको भवति (परि.०१, क्र.११)।

०९/०४ वित्तं क्रयविक्रयौ मणिमाणिक्यकोश संग्रहश्च ।

यदा धनेशलाभेशयोर्युतिरेकादशभावे भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। धनेशलाभेशयोर्युतिर्मित्रराश्यां स्वोच्चराश्यां वा भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। यदा द्वितीयेशलाभेशौ परस्परौ मित्रभूत्वा लग्नभावे भवेतां तदा जातको धनवान् भवति। यदा द्वितीयेशलग्नेशैकादशभावानां युतिर्लग्नभावे भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। यदा द्वितीयभावे धनकारको ग्रह उच्चराश्यां मित्रग्रहस्य राश्यां स्वगृहावस्थायां वा भवेत्तदा जातक आमरणान्तं धनिको भवति। यदा द्वितीयभावस्यस्वामी यस्मिन् भावे भवेत्तदनुसारेण धनाभिवृद्धिर्भवति। यदा द्वितीयभावस्याधिपतिस्तृतीयभावस्याधिपतिना सह लग्नभावे भवेत्तदा जातको भातृधनेन सुखी भवति अथवा भातृधनसाहाय्येन जीवननिर्वाहः करोति। अनेन प्रकारेण चतुर्थभावशेन सह धनेशो लग्ने भवेत्तदा मातृसाहाय्येन धनं प्राप्नोति, दशमेशेन सह धनेशो लग्ने भवेत्तदा पितृधनेन पितृसाहाय्येन वा धनंप्राप्नोति सप्तमेशेन सह द्वितीयेशो भवेत्तदा पत्नीसाहाय्येन पत्नीधनेन वा धनं

^{९८} अस्तमात् स्थानादर्थचन्द्रद्वयगते () इति चिह्ने दर्शितं परि.इति परिशिष्टं क्र. इति च कुण्डली क्रमाङ्कं दर्शयतः ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

प्राप्नोति(परि.०१,क्र.४०)। षष्ठेशेन सह द्वितीयेशो लग्नेभवेत्तदा युद्धं जीत्वा शत्रुधनेन धनं प्राप्नोति। पञ्चमेशेन सह द्वितीयेशो लग्नभावे भवेत्तदा पुत्रसाहाय्येन पुत्रधनेन जातको धनिको भवति। यदा द्वितीयेशलाभशयोर्युति केन्द्रे भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। यदा द्वितीयभावस्य स्वामी वक्रयुक्तो भवेत्तदा द्वितीयभावस्य स्वामी बलवान् भवति। अस्मिन्योगे द्वितीयेशो राश्यनुसारेण शुभाशुभफलं ददाति।

यदा द्वितीयेशो षड्वर्गेषु शुभो भवेत्तदा जातकः कोट्याधिपतिर्भवति। यदा द्वितीयेशः स्वोच्चराश्यां मूलत्रिकोणराश्यां स्वगृहावस्थायां मित्रग्रहस्य राश्यां शुभग्रहस्य राश्यां वा नवमेकादशभावे केन्द्रे वा भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। यदा कस्मिंश्चितापिभावे चन्द्रमङ्गलयोर्युतिः शुभग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातको सद्यो धनिको भवति। होरादिषड्वर्गाणां पञ्चवर्गेषु सिंहासनाख्यावस्थायां यदि कस्यचित् अपि द्वितीयेशस्य स्वगृहत्वमुच्चराशित्वमधि मित्रादि च संभवेयुर्यदितदापि सद्यो धनिकयोगः संभवति।^{१९} प्रथमचतुर्थसप्तमदशमभावेषु केन्द्रस्थानेषु पञ्चमनवमभावयोः कोणाख्ययो यदि द्वितीयेशदशमेशयो युतिर्भवेत्तदा जातकः सद्यो धनिको जायते^{१९}। धनभावेस्थितग्रहस्य धनभावस्योपरि दृष्टिकर्ताग्रहस्य धनेशस्य वा दशायां अन्तदर्शायां धनकारकग्रहानुसारेण धनप्राप्तिः जातकस्य जीवने भवति।

यदा दशमाधिपतिर्नवमांशराश्याधिपतिना सह द्वितीयेशस्य युतिर्जायते एकादशेशेन च यदि इयं युतिर्दृष्टा भवेत् होरादि दशवर्गेषु वैशेषिकांशाख्यावस्थायां दशमेशस्य नवमांशधिपतिः स्थितो भवेत् तदापि धनिकत्वयोगः संभवति। यदि लग्नाधिपतिर्द्वितीयभावे बलवान् भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। यदि लग्नद्वितीयैकादशभावानामधिपतयः स्वस्थानेषु भवेयुस्तदा जातको वित्तवान् भवति। यदि धनेशलाभेशौ मित्रराशिगतौ उच्चराशिगतौ एकादशभावेस्थितौ स्यातां तौ वा परस्परं मित्रत्वमापन्नौ लग्नभावे गतौ भवेतां, लग्नेशद्वितीयेशैकादशेशत्वा लग्नभावे स्थितं भवेयुस्तदा जातको द्रव्यातिशयो भवति। यदि द्वितीयैकादशयोः परस्परं परिवर्तन योगो भवेत्तावुभौ वा लग्नचतुर्थसप्तमदशैकादशभावेषु भवेतां तदा जातको धनवान् भवति। यदा द्वितीयभावे सूर्यबुधयोर्युतिर्भवेत्तदा जातको धनिकः सेवकश्च भवति।

(अ) धनकुबेरयोगः

यदि द्वितीयभावे बुधः शुभग्रहैः दृष्टो भवेत्तदा जातको धनकुबेरो भवति।

^{१९} खार्थपौ युतौ केन्द्रकोणगौ सद्योधनी ॥ जा.तत्व. द्वि.वि./३॥ धनस्थे यदि लग्नेशे निधमान् बलसंयुते। जा.पा.११/५२॥

पञ्चमी दृष्टिः ।

द्वितीयेशलाभेशयोः परिवर्तनयोगे शुभग्रहयुक्ते च जातको धनकुबेरो भवति । यदि गुरोः शनिराहुमङ्गलैः सह जाता युतिः शुक्रबुधाभ्यां दृष्टा भवेत्तदा जातको धनकुबेरो भवति ।

यदि द्वितीयस्थाने गुरुशुक्रयोर्युतिर्भवेत् तदा जातको नृपसदृशः प्रभूतधनवान् भवति राजसुखानि च प्राप्नोति । यदि बुधः सूर्येण सह मिथुनराशौ वा कन्याराशौ अस्तङ्गतोऽपि जातकं लक्ष्मीवन्तं करोति । यदा द्वितीयभावे कर्कराश्यां चन्द्रगुवोर्युतिर्भवेत्तदा जातको राजसदृशो धनिको भवति । यदा द्वितीयभावे चन्द्रगुरुशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा जातको बहुधनवान् भवति । यदा द्वितीयभावे कन्याराशौ चन्द्रबुधयोर्युतिर्भवेत्तदा जातको नृपतुल्यो धनवान् भवति । यदा द्वितीयभावे गुरुगोपूरादि^{१००} – विशिष्टावस्थायां पञ्चमेशेन दृष्टो भवेत्तदा नृपतुल्यधनिको भवति । यदा द्वितीयेऽश उच्चराश्यां केन्द्रे^{१०१} भवेत्तदा जातको धनिक उच्चाधिकारी च भवति ।

(आ) आकस्मिक धनप्राप्तियोगः ।

द्वितीयशलग्नेशयोः परिवर्तने जाते तौ च यस्मिन् कस्मिन्श्चित् भावस्थितौ तद्भावं सम्बधितं जनेन जातक आकस्मिकं धनं प्राप्नोति । यस्य कस्य भावेशः द्वितीयेऽशेन सह लग्नेभावे स्थितस्तद्भावं सम्बधितं जनेन जातक आकस्मिकं धनं प्राप्नोति ।

(इ) उदारगुणः ।

यदि द्वितीयेभावे चन्द्रःशुक्रेण दृष्टो भवेत्तदा जातको दानशीलउदारश्च भवति^{१०२} । यदि द्वितीयेभावे बुधो गुरुणा शुक्रेण वा दृष्टो भवेत्तदाऽपि जातको दानशीलउदारश्च भवति । अस्मिन्योगे चन्द्रो वा बुधो मित्रग्रहस्य राश्यां मूलत्रिकोणराश्यामुच्चराश्यां वा भवेत्तदा जातको विशेषधनवान् भवति ।

(ई) ख्यातिःकीर्तिर्वा ।

यदि द्वितीयैकाशयोः परस्परं परिवर्तनयोगो भवेत् तां वृथौ वा लग्नचतुर्थसप्तम दशमैकादशभावेषु भवेतां तदा जातको ख्यातिमान् भवति^{१०३} ।

^{१००} विशेषार्थं परिशिष्टम् – ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{१०१} विशेषार्थं परिशिष्टम् – ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{१०२} चन्द्रः कुटुम्बभवने शुक्रेण निरीक्षितः प्रदाता च ।

सौम्ये शुभसंदृष्टे स एव धनवान् सदा ज्ञेयः ॥ जा.पा.११/५७॥

पञ्चमी दृष्टिः ।

यदा द्वितीयभावे स्थित उच्चग्रहः शुभग्रहेण दृष्टो भवेत्तथा लग्नेशोऽप्युच्चराश्यां शुभग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातको महाधनिको बहुनामाश्रयदाताऽन्नदाता च भवति ।

यदि केन्द्रभावे^{१०४} मूलत्रिकोणराश्यां^{१०५} मङ्गलः स्वराश्यां^{१०६} वा स्वोच्चोच्चराश्यां^{१०७} वा भवेत्तदा जातको रुचकयोगयुक्तो^{१०८} भवति । यदि तत्रैव तत्र स्थितो बुधो भवेत्तदा जातको भद्रयोगयुक्तो^{१०९} भवति । यदि च तत्रैव स्थितः शुक्रो भवेत्तदा जातको मालव्ययोग युक्तो^{११०} भवति ।

(उ) धनप्राप्तिकालः ।

यदा धनभावस्थो ग्रहः द्वितीयभावस्य द्रष्टा ग्रहो धनभावाधिपतिश्च स्वस्वान्तर्दशामहादशासु येषां येषां भावानां स्थिरकारकाणि^{१११} स्युस्तेषां कारकाणां माध्यमेन धनप्राप्तियोग्यसमयो ज्ञायते ।

(ऊ) धनप्राप्तेर्दशाज्ञानं ।

द्वितीयेः स्वकीयदशायामन्तरदशायाञ्च यस्मिन् कस्मिन् भावे स्थित स्तस्यभावस्य दिशानुसारेण^{११२} यदि वा द्वितीयेः वक्रीभूते सर्वतो धनलाभो भवति ।

^{१०३} धनेशे लग्नसंयुक्ते लाभेशे धनलाभगे ।

तावुभौ केन्द्रगौ वाऽपि धनवान् ख्यातिवान् भवेत् । ॥ जा.पा. ११/५९ ॥

^{१०४} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०४ द्रष्टव्यम् ।

^{१०५} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{१०६} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{१०७} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{१०८} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०६ द्रष्टव्यम् ।

^{१०९} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०६ द्रष्टव्यम् ।

^{११०} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०६ द्रष्टव्यम् ।

^{१११} कारकाणिद्विविधानि चराणिस्थिराणि सन्ति तदर्थः परिशिष्टं ०३ द्रष्टव्यः ।

^{११२} प्रथमत्रयाणां लग्न(धन-पराक्रम भावानां पूर्वदिशा निश्चिता ।

द्वितीयत्रयाणां मातृ-सुतरिपुभावान्तं उत्तरदिशा प्रोक्ता ।

तृतीयत्रयाणां कलत्रायुष्य भाग्यभावानां पश्चिमदिशा निर्धारिता ।

चतुर्थत्रयाणां कर्मलाभ्यभावानां दक्षिण दिशा कथितम् ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

द्वितीयभावस्य धनसम्बन्धि लिखितमस्ति^{११३} यद् द्वितीयभावगते लग्नेशे दशमभावे चायेशे द्वितीये-
च कस्यचिदपि शुभग्रहस्य नवांशे स्थितिर्जायेत यदि तदा जातको निःस्वोऽपि जगति नामतो धनिको
ज्ञायते । लग्नाधिपतिर्द्वितीयभावे निर्बलत्वं^{११४} पापग्रहयुतिञ्च प्राप्यस्थितो भवेत्तदा जातको वञ्चकः^{११५}
खलश्च भवति । यदा द्वादशभावे गुरुर्भवेद् वित्तेशो बलवर्जितो^{११६} लग्नभावे च शुभग्रहस्य दृष्टिहीनो
भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा मेषराशिस्थितः सूर्यस्तुलानवमांशे पापग्रहेण दृष्टो भवेत्तथा च
कन्याराशिस्थितः शुक्रो नवमांशस्याऽन्तिमभागे भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति । यदा चन्द्रो
मेषकर्कतुलामकरराशीणामेकस्याऽन्तभागे, वृषभसिंहवृश्चिककुम्भानामेकस्याऽऽदिभागे, मिथुनकन्याधन-
मीनानां वैकस्य मध्यभागे बलहीनो^{११७} भवेत्तथा च लग्नभावं ग्रहरहितं भवेत्तदा जातकस्य राजभङ्गयोगो
वा दारिद्र्ययोगो जायते । यदा सप्तमभावे चन्द्रो गुरुर्दृष्टिहीनो भवेत्तदा जातको धनहीनो भवति । यदा
चन्द्रश्चरराश्यां वा चरस्य नवमांशे वा पापग्रहेण दृष्टो गुरुणा च दृष्टो न भवेत्तदाऽपि जातकोऽतिदरिद्रो
भवति । यदा नीचराश्यां^{११८} शत्रुग्रहस्यराश्यां^{११९} शुक्रशनैश्चरौ षड्वर्गेपापग्रहस्यराश्यां^{१२०} परस्परं
दृष्टिगतौ^{१२१} एकस्मिन् राशिगतौ स्यातां तदा जातकोऽति दरिद्रो भवति । यदा द्वितीयेऽस्तङ्गतावस्थायां
पापग्रहेण सह द्वितीयभावेऽष्टमभावे वा भवेत्तदा जातको ऋणग्रस्तो भवति । यदा द्वितीयेऽष्टमभावे
नीचराशिस्थितौ क्रूरषष्ट्यंशस्थौ भवेतां तदा जातको ऋणग्रस्तो भवति । यदा यत्रकुत्रभावे द्वितीयेऽष्टमभावे
स्वोच्चराश्यां पापग्रहेण युक्तो दृष्टो वा भवेत्तथा लग्नेशः पापयुक्तो भवेत्तदा जातकोऽति
परिश्रमेणाऽल्पधनं प्राप्नोति ।

^{११३} धनेङ्गेशे खे लाभपे धनेशांशेशे शुभे नामतो धनी । जा.तत्त्व. द्वि.वि./१ ।।

^{११४} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{११५} धनस्थे यदि लग्नेशे निधिमान् बलसंयुते ।

निर्बले पापसंयुक्ते वञ्चनादिके वदेत ।। जा.पा. ३/५२ ।।

^{११६} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{११७} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{११८} विशेषार्थः परिशिष्टं ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{११९} जातकपारिजातकानुसारेण शुक्रशत्रुभूतौ सूर्यश्च चंद्रश्च शनैश्चरशत्रुभुतास्तु सूर्यश्च चंद्रश्च भौमश्च ।।

जा.पा. २/४२तः ४४ ।।

^{१२०} होरादिषड्वर्गेषु पापग्रहाणां सूर्यमङ्गलशनैश्चरानामाधेयानां वर्गेषु यदा शुक्रशनैश्चरौ भवेतां तदा पापग्रहवर्गो
भवति ।

^{१२१} विशेषार्थः परिशिष्टं ०३ द्रष्टव्यम् ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

०९/०५ विद्या ।

(अ) वैयाकरणः- यदा द्वितीयेशो बलवान्^{१२२} गुरुः सूर्यशुक्राभ्यां दृष्टो भवेत्तदा जातको वैयाकरणो जायते ।

(आ)तार्किकः- यदा द्वितीयभावस्थौ गुरुशुक्रौ सूर्यमङ्गलाभ्यां दृष्टौ भवेतां तदा जातकः परमतार्किको न्यायवेत्ता च भवति । यदा सूर्यो मङ्गलो वा द्वितीयेशो भूत्वा गुरुशुक्राभ्यां दृष्टो भवेदथवा द्वितीयेशः सूर्यो मङ्गलो वा पारावतांशावस्थायां^{१२३} भवेत्तदा जातकस्तार्किको^{१२४} भवति ।

(इ)गणितज्ञः।- यदा द्वितीयभावस्थमङ्गलः शुभग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातको गणितशास्त्री भवति (परि.०१,क्र.२८) (परि.०१,क्र.२९) । द्वितीयभावस्थौ चन्द्रमङ्गलौ यदि शुभग्रहेण बुधेन वा दृष्टौ भवेतां तदाऽपि जातको गणितशास्त्री जायते । यदा द्वितीयभावे सूर्यबुधगुरुणां युतिर्भवेत्तदा जातको गणितशास्त्री भवति । यदा द्वितीयभावे सूर्यबुधयोर्युत्योपरि गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको गणितशास्त्री भवति ।

(ई)वेदान्ती - यदा द्वितीयभावे उच्चराश्यां बुधो भवेदथवा गुरुः केन्द्रे त्रिकोणे वा भवेदथवा शनैश्चरो होरादि दशवर्गाणां वर्गचतुष्के गोपुरांशाख्यावस्थायां भवेदथवा गुरुर्दशवर्गाणां वर्गपञ्चके सिंहासनांशावस्थायां भवेत्तदा जातको वेदान्ती (वेदान्तशास्त्री) भवति । यदा द्वितीयेशबुध उच्चराश्यां शनैश्चरो गोपुरांशावस्थायां^{१२५} गुरुसिंहासनांशावस्थायां^{१२६} भवेयुस्तदा जातको वेदान्ती भवति ।

यदा शनैश्चरः पारावतांशावस्थायां^{१२७} गुरुबुधाभ्यां दृष्टो भवेत्तदा जातको वेदान्ती भवति । यदा द्वितीयभावकारको गुरुःकेन्द्रे (सप्तमे) त्रिकोणे (पञ्चमे-नवमे वा) भवेत्तदा जातको वेदान्ती भवति । यदा द्वितीयेशः पारावतांशावस्थायामुच्चस्थबुधो लग्नभावे भवेत्तदा जातको वेदान्ती भवति । यदा

^{१२२} विशेषार्थः परिशिष्टं ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{१२३} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{१२४} श्री महादेवपाठक विरचित जातकत्वग्रन्थे यदा गुरुःशुक्रो वा द्वितीयेशो भूत्वा सूर्यभौमाभ्यां दृष्टो भवेत्तदा जातकस्तार्किको न्यायविदो वा भवति । जीवाच्छौ धनेशौ रव्यारदृष्टौ तार्किकः ।। जा.तत्व.प्र.वि./४१ ।।

वाग्भावपे रवौ भौमे गुरुशुक्रनिरीक्षते पारावतांशके वापि तर्कयुक्ति परायणः ।। जा.पा.११/८३ ।।

^{१२५} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{१२६} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{१२७} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

द्वितीयभावकारको गुरुः केन्द्रे त्रिकोणे वा बुधशुक्राभ्यां दृष्टो भवेत्तथा शनैश्चरः पारावतांशावस्थायां भवेत्तदा जातको वेदान्ती भवति ।

(उ)ज्योतिर्विद्योगः ।- यदा द्वितीयभावे तृतीयभावे वा बुधशुक्रयोः^{१२८} युतिरथवा तृतीयभावे गुरुस्तथा द्वितीयभावे शुक्रो भवेत्तदैतत्त्रितये एतन्नीतये जातको ज्योतिर्विदामग्रणीर्भवति । यदा द्वितीये शो च बलवति केन्द्रभावे^{१२९} त्रिकोणभावे^{१३०} एकादशे वा भावे बुधो भवेत्तदाऽपि जातको ज्योतिर्विद् भवति । यस्मिन्कस्मिन्भावे गुरुः स्वगृही वा स्वोच्चराश्यां वा भवेत्तदाऽपि जातको ज्योतिर्विदामग्रणीर्भवति । यदा द्वितीयभावे बुधशुक्रयोर्युतिर्भवेत्तदा जातको ज्योतिर्विद् भवति ।

(ऊ)सकलविद्यानिपुणयोगः - यदि नवमांशगतस्य सूर्यस्य राशिपतिर्होरादिदशवर्गाणां सकलेषु वर्गेषु वैशेषिकांशाख्यावस्थायां^{१३१} भवेद् द्वितीयभावे च बलवति सति जातकोऽनेकशास्त्रवेत्ता भवति । यदा द्वितीयभावस्थो गुरुर्बलवान्भूत्वा द्वितीये शस्य नवमांशगतो जन्मकुंडल्यां केन्द्रे शुभग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातकोऽनेकशास्त्राचार्यो भवति । यदा गुरुशनैश्चरयोर्युतिर्गुणा वा केतुना वा यस्मिन् कस्मिन् भावे युक्तो भवेत् शुकेण च दृष्टो भवेत्तदा जातकः षड्शास्त्रवेत्ता भवति । यदि गुरोः शनिराहुमङ्गलैः सह जातयुतिः शुक्रबुधाभ्यां दृष्टो भवेत्तदा जातकः सकलविद्यानिष्णातो भवति ।

यदा द्वितीये शबुधगुरवः पापकर्तरीयोगे^{१३२} भवेत्तदा जातको निश्चयेन विद्याहीनो भवति । यदा द्वितीयभावं पापकर्तरीयोगे भवेत्तदा जातकोऽल्पविद्यायुक्तो भवति । यदा द्वितीये शबुधगुरवो लग्नातष्टमभावे भवेयुस्तदा जातको विद्यारहितो भवति । यदा द्वितीये शबुधगुरवो लग्नाद्वादशभावे पापग्रहेण सह भवेयुस्तदा जातको विद्यारहितोऽल्पविद्यायुक्तो भवति । यदा द्वितीये शः पापग्रहेण सह

^{१२८} जातकतत्त्वे पंचमविवेके ज्ञाच्छौसोत्थार्थगा वित्यत्र (४८) हिन्दी व्याख्याकारेण ज्ञाच्छावितस्य (पृ. २५)

ज्ञ इत्यस्य बृहस्पति इत्यर्थो गृहीतो यद्यपि स इति बुधः ।

^{१२९} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०४ द्रष्टव्यम् ।

^{१३०} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०४ द्रष्टव्यम् ।

^{१३१} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{१३२} विशेषार्थ परिशिष्टम् - ०६ द्रष्टव्यम् ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

लग्नात् षष्ठभावे पापग्रहस्य दृष्टियुक्तो भवेत्तदा जातकोऽल्पविद्यायुक्तो विद्याहीनो वा भवति । यदा द्वितीयेः पापकर्तरीयोगे^{१३३} भवेत्तदा जातको विद्याहीनो भवति ।

०९/०६ अशन (भोजनम्) ।

यदा द्वितीयेः गुरुचन्द्राः केन्द्रे^{१३४} भवेयुस्तदा जातको रजतपात्रे भोजनं करोति ।

यदा द्वितीयेः गुरुचन्द्रशुक्राः केन्द्रे भवेयुस्तदा जातको सुवर्णपात्रे भोजनं करोति । यदा द्वितीयेः-लग्नेशशनैश्चराः केन्द्रे भवेयुस्तदा जातको लोहपात्रे भोजनं करोति ।

यदा द्वितीयभावातष्टमभावे चन्द्रमङ्गलशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा जातकः श्रेष्ठभोजनभाक् भवति । यदा बलवान् द्वितीयेः लग्नेशेन दृष्टो भूत्वा पापग्रहस्य दृष्टिरहितो भवेत्तदा जातको नियमितभोजनभाक् भवति । होरादिदशवर्गेषु वैशेषिकांशाख्यावस्थायां द्वितीयेः यदा बलवान् गुरुणा दृष्टो वा भवेत्तदा जातकः सुखभोजी भवति । यदा द्वितीयभावातष्टमभावे चन्द्रमङ्गलयोर्युतिर्भवेत्तदा जातको मिष्टान्नप्रियो मद्यपानादिरसिकश्च भवति । यदा द्वितीयेः स्वयं शुभः स्वोच्चराश्यां वा शुभग्रहेण दृष्टो वा तदा जातकोल्पभोजी भवति ।

यदा च द्वितीयेः पापग्रहयुक्तो भवेद् धनभावो वा क्रूरेषु षष्ठ्यंशेषु भवेत्तदा जातको बहुभोजी भवति । यदा द्वितीयेः नीचराश्यां पापग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातको बहुभोजी भवति । यदा च धनेशो बलवान् शुभग्रहयुक्तश्च भवेदथवा चरराशौ वा द्वितीयस्थानं शुभराश्यां शुभग्रहं दृष्टं च भवेत्तदा जातकः शीघ्रभोजी जायते ।

यदा द्वितीयभावात् सप्तमभावे सूर्यचन्द्रबुधगुरुणां युतिर्भवेत्तदा जातको भोजनोत्सुकः क्षुधार्तो भवति । यदा द्वितीयेः पापग्रहैर्दृष्टो भवेत्तदा जातकोऽन्यैः प्रदत्त विषभोजी भवति । यदा द्वितीयभावे राहुग्रहः पापग्रहेण^{१३५} दृष्टो भवेत्तदा जातकः कुत्सितभोजनभक्षी भवति । यदा द्वितीयभावे मङ्गलः पापग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातकः कुत्सितान्नं भक्षयति । यदा द्वितीयेः नीचग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातकः कुत्सितभोजनकर्ता भवति । यदा द्वितीयेः नीचराश्यां पापग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातको बहुभोजी भवति । यदा द्वितीयेः शत्रुग्रहेण युतो भवेत्तदा जातकः परान्नभक्षी भवति ।

^{१३३} द्वितीयेः द्वितीयभावे वक्रिपापग्रहो द्वादशभावे च मागिणः पापग्रहो भवेत्तदा द्वितीयेः पापकर्तरी योगो भवति ।

^{१३४} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०४ द्रष्टव्यम् ।

^{१३५} सूर्यमङ्गलशनैश्चरपापग्रहेण सह बुधानाञ्च पापसंज्ञाः सन्ति ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

०९/०७ मुखम् (आस्यम्) ।

यदा द्वितीयभावे शुभग्रह उच्चराश्यां स्वगृहावस्थायां मित्रराश्यां वा भवेत्तदा जातको मनोहर-
मुखाकृतिर्भवति। यदा द्वितीयेशः केन्द्रे स्वोच्चराश्यां स्वराश्यां मित्रराश्यां मूलत्रिकोणराश्यां वा भवेत्तदा
जातको मनोहरमुखाकृतिर्भवति। यदा द्वितीयेशः शुभग्रहेण ^{१३६} सह केन्द्रे भवेत्तदा जातकः
सुन्दरमुखाकृतिर्युक्तो भवति। यदा द्वितीयभावकारकगुरुः केन्द्रे स्वोच्चराश्यां स्वराश्यां मित्रराश्यां
मूलत्रिकोणराश्यां वा भवेत्तदा जातको मनोहरमुखाकृतिर्भवति। यदा द्वितीयभावकारकः गुरुः
शुभग्रहेण ^{१३७} सह केन्द्रे भवेत्तदा जातकः सुन्दरमुखाकृतिर्युक्तो भवति। यदा द्वितीयभावे
स्थितशुभग्रहस्योपर्यन्यशुभग्रहस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकः सुन्दरमुखाकृतिर्युक्तो भवति।

यदा द्वितीयभावे सूर्यो वा शनैश्चरो वा द्वितीयेशो यदि षष्ठभावेशेन पापग्रहेण वा युतो भवेत्तदा
जातको वक्त्ररोगी ^{१३८} (मुखरोगी) भवति । यदा द्वितीयभावे पापराश्यां राहुःस्थितो भवेत्तदा जातको
मुखरोगी ^{१३९} भवति। द्वितीयभावे पापग्रहः पापग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातको विकृतमुखाकृतिर्भवति। यदा
द्वितीयेशो राहुणा सह षष्ठभावेऽमभावे द्वादशभावे वा भवेत्तदा जातको दन्तरोगी भवति। यदा द्वितीयभावे
पापग्रहो, द्वितीयेशो नीचराश्यां शत्रुराश्यां वा पापग्रहेण सह भवेत्तदा जातकः कुरूपो भवति (दुर्मुखो
भवति)। यदा द्वितीयभावे पापग्रहो भवेत्तदा जातको दीर्घमुखो भवति। यदा द्वितीयभावकारको गुरुः
त्रिकभावे ^{१४०} पापग्रहेण सह भवेत्तदा जातको दन्तरोगी भवति।

०९/०८ नेत्रम् ।

द्वितीयेशे (द्वादशेशेच) शुभग्रहयुक्तः द्वितीयो वा (द्वादशो वा) भावः शुभग्रहयुक्तो भवेद् लग्नेशेन
च युतो भवेत्तदा जातकः शोभनेत्रो भवति। यदा उच्चराश्यां स्वराश्यां वा द्वितीयेश उच्चादिराश्यां
स्थितश्चन्द्रेण शुक्रेण वा सह लग्नभावे भवेत्तदा जातकः सुनेत्रवान् भवति। यदा द्वितीयभावस्य कारकग्रहो
गुरुः शुभग्रहेण युक्तो दृष्टो वा भवेत्तथा लग्नेशोऽपि शुभग्रहेण युक्तो दृष्टो वा भवेत्तदा जातको

^{१३६} पूर्णचन्द्रो (शुक्लअष्टमतिथि आरभ्य कृष्णपञ्चमीपर्यन्तम्) गुरुः शुक्रः शुभग्रहयुक्तबुधस्य च शुभसंज्ञा
भवति।

^{१३७} पूर्णचन्द्रो (शुक्लअष्टमतिथि आरभ्य कृष्णपञ्चमीपर्यन्तम्) गुरुः शुक्रः शुभग्रहयुक्तबुधस्य च शुभसंज्ञा
भवति।

^{१३८} धनरीशौ युतौ सपापौ दन्तरोगी। जा.तत्व.प्र.वि./३२४।।

^{१३९} धने चेच्छिखरी धान्यनाशो धनं च कुटुम्बाद्विरोधो नृपाद्द्रव्यचिन्ता।

मुखे रोगतासततं स्यात्तथा च यदा स्वे गृहे सौम्यगेहेऽतिसौख्यम्।। जा.भ.पृ.११४/२।।

^{१४०} विशेषार्थं परिशिष्टम् -०४ द्रष्टव्यम्।

पञ्चमी दृष्टिः ।

मनोहरविशालनयनो भवति । यदा गुरुद्वितीयेशौ सुस्थानयुक्तौ भवेतां तदा जातकस्य दृष्टिराकर्षका शुभा निर्मला च भवति ।

(अ) साधारणनेत्रपीडायोगः ।- यदा शुभग्रहेण सह द्वितीयेशः षष्ठभावेऽष्टमभावे द्वादशभावे वा भवेत्तदा जातकः साधारणनेत्रपीडामनुभवति । यदा शुभग्रहेण सह द्वितीयेशस्तृतीयभावे भवेत्तदा जातकः भ्रातृकारणात् षष्ठेभावेभवेत्तदा शत्रुकारणात् पञ्चमभावेभवेत्तदा पुत्रकारणात् साधारण नेत्रपीडां प्राप्नोति ।

(आ) रक्तनेत्रयोगः ।- यदा द्वितीयेशः सूर्यमङ्गलाभ्यां युक्तो वा दृष्टो वा भवेत्तदा जातको रक्तनेत्रो भवति । यदा द्वितीयेशः (लग्नेशः) (च) षष्ठभावेऽष्टमभावे द्वादशभावे (षष्ठभावेऽष्टमभावे द्वादशभावे वा) वा भवेत्तदा जातकस्य चक्षुर्नाशः सम्पद्यते यद्यपि शुभग्रहदृष्टो वा तद्युतौ वा तदाशुभप्रभावो हासं गच्छति । यदा द्वादशभावे पापग्रहेण मङ्गलो भवेत्तदा जातकस्य वामनेत्रक्षयो भवति (परि.०१, क्र.०१६) (परि.०१, क्र.०५२) । यदा द्वितीयभावकारको गुरुः पापग्रहेण युतो दृष्टो वा षष्ठभावेऽष्टमभावे द्वादशभावे वा भवेत्तदा जातकोऽन्धो भवति (परि.०१, क्र.१६) । यदा द्वितीयभावे शनैश्चरो भवेत्तदा जातकस्य दक्षिणनेत्रक्षयो जायते (परि.०१, क्र.१७) । यदा यदा द्वितीयेशो मङ्गलेन सह द्वादशभावे भवेत्तदा जातको वामनेत्ररोगी तथा द्वितीयेशः शनैश्चरेण सह द्वादशभावे भवेत्तदा जातको दक्षिणनेत्रपीडितो भवति । यदा चन्द्रयुतौ शुक्रः द्वादशभावे वा सप्तमभावे वा भवेत्तदा जातको वामनेत्रेण काणो भवति । यदा शुकेण पापग्रहेण युक्तश्चन्द्रो द्वितीयभावे भवेत् तदा जातकोऽन्धः काणो^{१४१} भवति (परि.०१, क्र.१५) । यदा सूर्यचन्द्रौ द्वादशभावे शुभग्रहरहितौ भवेतां तदा जातकोऽन्धो भवति । यदा द्वितीयेशेन वा द्वादशेन सह शुक्रचन्द्रौ लग्नभावे स्वराशिं स्वोच्चराशिं विहाय शुभग्रहदृष्टिरहितौ च भवेताम् तदा जातकोरात्र्यन्धो जायते । द्वितीयेशेन सह चन्द्रशुक्रौ^{१४२} यस्मिन् कस्मिन्भावे भवेतां तदा जातको रात्र्यन्धो जायते । यदा लग्नेभावे द्वितीयेशचन्द्रशुक्राणां युतिः शुभग्रहस्य दृष्टिरहिता भवेत्तदा जातको रात्र्यन्धो भवति । यदा द्वितीयेशः शुकेण वा चन्द्रेण सह लग्नभावे भवेत्तदा जातको रात्र्यन्धको भवति । यदा द्वितीयेशो लग्नभावे नीचग्रहेण युतो भवेत्तदा जातको रात्र्यन्धको भवति (परि.०१, क्र.१९) ।

^{१४१} धने वा व्यये शुके पापयुते काणो वा मन्दलोचनः । [जा.तत्व.प्र.वि./२२५।।

^{१४२} विशेषार्थं परिशिष्टम् - ०३ द्रष्टव्यम् । (शुक्रो नेत्रकारको भवति ।)

पञ्चमी दृष्टिः ।

यदि सूर्यशुक्रौ द्वितीयशद्वादशेशाभ्यां सह षष्ठाष्टमद्वादशभावेष्विति त्रिकभावे^{१४३} भवेतां तदा जातको जन्मान्धो जायते । यदा द्वितीयेशो लग्नेशसूर्यशुक्रैः सह षष्ठाष्टमद्वादशभावे वा भवेत्तदा जातको जनुषान्धको भवति । यदा चन्द्रमङ्गलौ^{१४४} यद्येकस्मिन् राशौ सूर्यो वा पंचमभावे (द्वादशे नवमे च भावे) पापग्रहयुतो भवेत् , शुक्रशनैश्चरो वा युतिगतो भवेत्तदा जातको नेत्रपीडया दुःखी भवति । यदा द्वितीयभावे कुम्भराश्यां राहुमङ्गलशुक्रगुरुणां युतिर्लग्नभावे सूर्यचन्द्रयो र्युति भवेत्तदा जातको नेत्ररोगी भवति (परि.०१,क्र.१०७) ।

यदा द्वितीयेशो लग्नभावे द्वितीयषष्ठदशमभावेशाः शुक्रेण सह युतस्तदा राजदण्डेन नेत्रोत्पाटनम् संभवति । अथाऽपि द्वितीयेशो द्वादशशो वा नीचराशेर्नवमांशे पापग्रहेण दृष्टो वा तद्युतो वा भवेत्तदाऽपि राजदण्डेन नेत्रोत्पाटनं सम्भवति । यदा सप्तमभावे सूर्यः शनैश्चरक्षेत्रियो भवेत्तदा जातको नेत्र रोगेण पीड्यते । यदा द्वितीयद्वादशभावयोर्यदि पापग्रहः शनैश्चरो दृष्टो भवेत्तदाऽपि जातको नेत्ररोगेण पीड्यते । यदा यस्मिन् कस्मिन्भावे द्वितीयेशेन सह शुक्रो भवेत्तदा जातको नेत्ररोगेण पीड्यते । यदा शुक्रात् तृतीयषष्ठद्वादशभावेषु यदि द्वितीयेशो भवेत्तदा जातको नेत्ररोगेण पीड्यते । यदा लग्नभावे सप्तमभावे वा सूर्यशनैश्चरयोर्युतिर्भवेत्तदा जातको दक्षिणनेत्रेणाऽन्धो भवति । यदा द्वितीयेशलग्नेशयोर्युतिः षष्ठभावेऽष्टमभावे द्वादशभावे वा भवेत्तदा जातकोऽन्धो भवति च । यदा शनैश्चरमङ्गलौ गुलिकेन^{१४५} युतौ द्वितीयेशेन द्वितीयभावे स्थितौ भवेतामथवा तत्र पापग्रहैः शनैश्चरो दृष्टो भवेत्तदा जातको नेत्ररोगी भवति । यदा द्वितीयभावे पापग्रहो भवेत्तदा जातको लघुनेत्रो भवति । यदा द्वितीयभावे पापग्रहो द्वितीयेशः शुभग्रहेण दृष्टो भवेत्तदाऽपि जातको लघुनेत्रो नेत्ररोगी वा भवति । यदा द्वितीयेशो मङ्गलशनैश्चराभ्यां युक्तो भवेदथवा द्वितीयेशो गुलिकेन^{१४६} सह भवेदथवा द्वितीय स्थाने पापग्रहः शनैश्चरेण भवेत्तदा जातको नेत्ररोगी भवति । यदा द्वितीयेशो लग्नेशेन सह षष्ठमभावेऽष्टमभावे द्वादशभावे वा भवेत्तदा जातको नेत्रपीडितो भवति ।

^{१४३} विशेषार्थ परिशिष्टम् -०४ द्रष्टव्यम् ।

^{१४४} नेत्रपीडाश्रुपात्तदनु शशिकुजावेकभावे यदाऽक्षयो
श्चिन्हं किञ्चित्तदानीं ग्रहबल वशतो दृश्यमेवं सुधीभिः ।
मार्तण्डे रिक्तयाते तदनुनवमगेपुत्रगे वा खलाढये
दृष्टो वा स्यान्मनस्वी सुविकलनयनः सूर्यजे व्याधियुक्तः ॥

^{१४५} विशेषार्थ परिशिष्टम् -०३ द्रष्टव्यम् ।

^{१४६} विशेषार्थ परिशिष्टम् -०३ द्रष्टव्यम् ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

यदा द्वितीयेशस्य नवांशस्वामी पापग्रहराश्यां अथवा पापग्रहेण सह भवेदथवा सूर्यमङ्गलस्य वा क्षेत्रयुक्तद्वितीयभावे गुलिक^{१४७} सूर्याभ्यां दृष्टो भवेत्तदा जातको नेत्रपीडातयुक्तो भवति । यदा द्वितीयभावाद् द्वादशभावे राहुसूर्यौ तथाष्टमभावे पापग्रहो भवेत्तदा जातको नेत्ररोगी भवति । यदा द्वितीयभावाच्चतुर्थभावे वाऽष्टमभावे स्थितसूर्यस्योपरि पापग्रहस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातकोऽल्पदृष्टियुक्तो भवति । द्वितीयभावे पापग्रहाणामुपरि शनैश्चरस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको नेत्ररोगी भवति । यदा द्वितीयेशो नीचराश्यां शत्रुराश्यामस्तङ्गतावस्थायां भावस्य सन्धौ षष्ठभावेऽष्टमभावे द्वादशभावे वा पापग्रहेण दृष्टो युतो वा भवेत्तदा जातको नेत्ररोगी भवति । यदा सूर्यः द्वितीयभावात्सप्तमभावे द्वादशभावे वा शनैश्चरेण युतो वा दृष्टो भवेत्तदा जातको दक्षिणनेत्रेणान्धो भवति । यदा सूर्यः द्वितीयभावात्सप्तमभावे द्वादशभावे वा राहुभौमाभ्यां युतो भवेत्तदा जातको वामनेत्रेणान्धो भवति । यदा द्वितीयभावे कोऽपि ग्रहो नीचराश्यां द्वितीयभावकारकगुरुणा सह भवेत्तदा जातकोऽन्धो भवति (परि.०१, क्र.१७) । यदा द्वितीयभावे कोऽपि ग्रहो नीचराश्यां नेत्रकारकशुकेण सह दक्षिणनेत्रकारकसूर्येन सह वामनेत्रकारकचन्द्रेण वा सह भवेत्तदा जातकोऽन्धो भवति (परि.०१, क्र.१८) । यदा द्वितीयभावे पापग्रहेण सह मङ्गलो भवेत्तदा जातको नेत्ररोगी भवति (परि.०१, क्र.०२७) (परि.०१, क्र.०२६) । यदा पञ्चमभावः पापकर्तरीयोगे पापग्रहेण दृष्टो भवेत्तदा जातको नेत्ररोगी भवति (परि.०१, क्र.०२५) ।

१०/०१ द्वितीयभावस्य शुभाशुभत्वनियमाः ।

यस्य भावस्य विचारः करणीयो भवति स भावो लग्नम्^{१४८} इति गणनीयम् । अतः द्वितीयभावात् प्रथम-द्वितीय-चतुर्थ-पञ्चम-सप्तम-नवम-दशमभावानां स्वामिनां विचारः करणीयो यथा स स्वामी शुभोग्रहोऽस्ति न वा ? यदा स स्वामी शुभो भवेत्तदा स शुभफलदायको भवति । यदा च तस्मिन्नेव भावे पापग्रहो भवेदथवा तस्मिन् भावस्योपरि पापग्रहस्य दृष्टिर्भवेत्तदा तस्याऽशुभफलं मन्तव्यम् । यदा च शुभाशुभग्रहाणां प्रभावो भवेत्तदा मिश्रफलं बोद्धव्यम् ।

यदा द्वितीयभावस्याधिपतिः पापग्रहस्तस्माद्भावादथवा लग्नभावादष्टमभावे भवेदथवा सूर्येणा-
ऽस्तङ्गतो भवेदथवा नीचराश्यां भवेदथवा शत्रुराश्यां शुभग्रहेण दृष्टो युतो वा न भवेत्तदा तस्य भावस्य फलं प्रणश्यति ।

^{१४७} विशेषार्थः परिशिष्टं ०३ दृष्टव्यम् ।।

^{१४८} भावस्य यस्यैव फलं विचिन्त्यं भावं च तं लग्नमिति प्रकल्प्य ।

तस्माद्देद्द्वादशभावजानि फलानि तद्रूपदनादिकानि ।। फ.दी.१५/२० ।।

पञ्चमी दृष्टिः ।

यदा द्वितीयभावस्याधिपतिः क्रूरग्रहः सूर्येणाऽस्तङ्गतो भवेदथवा नीचराश्यां भवेदथवा शत्रुराश्यां शुभग्रहेण दृष्टो युतो वा न भवेत्तदा स यस्मिन् भावे भवेत्तस्य भावस्य फलं प्रणश्यति ।

यदा द्वितीयेः शुभग्रहो नीचराश्यां शत्रुराश्यामस्तङ्गतावस्थायां वा भवेत्तदा द्वितीयभावस्य फलहानिं करोति किन्तु शुभग्रहेण युतो दृष्टो वा भवेत्तदा तस्य फलविषये ऽशुभत्वं न्यूनं भवति ।

यदा द्वितीयभावात् षष्ठभावेऽष्टमभावे द्वादशभावे वा पापग्रहो स्वराशिं विहाया न्यराश्यां भवेत्तदा द्वितीयभावस्याशुभफलं भवति ।

यदा द्वितीयभावस्याधिपतिः षष्ठभावस्याऽष्टमभावस्य द्वादशभावस्य वा स्वामी भवेत्तदा तस्य भावस्याशुभ फलं ददाति । किन्तु त्रिकस्थानस्याधिपतिः सन्नपि यदा स लग्नेशो भवति तदा तस्य फलमशुभं न भवति ।

यदा द्वितीयभावस्योपरि शुभग्रहस्य दृष्टिर्भवेत्तदा तस्य शुभफलं भवति ।

यदा द्वितीयभावो द्वितीयेः द्वितीयभावकारकग्रहश्च (कारकाः) निर्बला भवेयु रथवा पापकर्तरीयोगे^{१४९} भवेयुरथवा शत्रुग्रहयुक्ता भवेयुरथवा तैर्दृष्टा भवेयुस्तथा शुभग्रहेण युक्ता दृष्टा न भवेयुस्तदा शुभफलं न लभ्यतेऽथवा तद्भावस्य दुःखं लभ्यते ।

द्वितीयभावे यद् द्रेष्काणो भवेत्तस्माद् द्वाविंशतिद्रेष्काणस्य स्वामी द्वितीयभावस्याशुभफलं वितरति । अतो द्वितीयभावात् २२ द्रेष्काणस्वामिनोऽथवा षष्ठाष्टमद्वादशभावानां स्वामिनां दशाश्चान्तर्दशा द्वितीयभावस्याशुभफलं वितरन्ति ।

यदा द्वितीयभावात् तृतीयषष्ठेकादशभावेषु स्थितेषु पापग्रहाणां दशाऽन्तर्दशाफलं तद्भावस्य शुभफलं ददाति ।

यदा द्वितीयभावात् प्रथम-चतुर्थ-पञ्चम-सप्तम-दशमभावेषु शुभग्रहाः सन्ति तदा तद्भावस्य शुभफलस्याभिवृद्धिर्भवति ।

द्वितीयेः मित्रग्रहदशायां तद्भावस्य शुभफलं प्राप्यते । अत्र ग्रहाणां नैसर्गिकमैत्री-पञ्चधामैत्र्याधारेण मित्राऽमित्रनिर्णयो भवति ।

यदा द्वितीयेः यस्य कस्य भावस्य मध्यबिन्दो राश्यादिमाने भवेत्तदा स यस्मिन् भावे स्थितो भवेत्तस्य भावस्य पूर्णफलं ददाति । यदा द्वितीयेः द्वयोः भावयोः सन्धौ (संधिराश्यादिमाने) भवेत्तदा स निष्फलो भवति । मध्येऽनुपातेन फलं गणनीयम् ।

यदा द्वितीयेः स्वोच्चराश्यां स्वराश्यां मूलत्रिकोणराश्यां मित्रराश्यां होरादिषड्वर्गेषु बलवान् वा भवेत् किन्तु स ग्रहो भावसन्धौ भवेत्तदा स निष्फलो भवति ।

^{१४९} विशेषार्थं परिशिष्टम् — ०६ द्रष्टव्यम् ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

१०/०२ द्वितीयभावं लग्नमत्वा द्वितीयाद् द्वितीयभावे धनविचारः ।

यदा द्वितीयाद् द्वितीयभावे (लग्नात्तृतीयभावे इति यावत्) चन्द्रयोर्युति भवेत्तदाजातको धनिकश्चन्द्रशनैश्चरयोर्युतिर्भवेत्तदा धनकुबेरो गुरुशनैश्चरयोर्युतिर्भवेत्तदा धनवान् शुक्रशनैश्चरयोर्युतिर्भवेत्तदा धनसम्पन्नः सूर्यचन्द्रमङ्गलानां युतिर्भवेत्तदा सञ्चितधनेन धनिकः सूर्यमङ्गलबुधानां युतिर्भवेत्तदा धनवान् चन्द्रमङ्गलशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनसमृद्धः सूर्यबुधगुरूणां युतिर्भवेत्तदा धनिको मङ्गलबुधशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा धनकुबेरो मङ्गलगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा कृषिकार्येण धनिको मङ्गलबुधशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनवान् सूर्यचन्द्रबुधानां युतिर्भवेत्तदा ऐश्वर्यवान् सूर्यचन्द्रबुधशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा ऐश्वर्यवान् पशुधनयुक्तो सूर्यमङ्गलबुधशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा धनसम्पन्नः सूर्यमङ्गलगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा ऐश्वर्यवान् चन्द्रमङ्गलगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनसमृद्धो मङ्गलगुरुशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनवान् सूर्यचन्द्रबुधशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनार्जनकार्ये निपुणश्चन्द्रमङ्गलबुधगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनसङ्गही सूर्यमङ्गलबुधगुरुशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा ऐश्वर्यवान् सूर्यचन्द्रबुधगुरुशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनसम्पन्नश्चन्द्रबुधगुरुशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा धननाशको भवति ।

१०/०३ द्वितीयभावं लग्नमत्वा द्वितीयात्पञ्चमभावे धनविचारः ।

यदा द्वितीयात्पञ्चमभावे (लग्नात्षष्ठभावे इति यावत्) सूर्यबुधयोर्युतिर्भवेत्तदा जातको धनवान् सूर्यशनैश्चरयोर्युतिर्भवेत्तदा धनवान् मङ्गलबुधशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा धनिकः सूर्यबुधशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनकुबेरोयदा च मङ्गलगुरुशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा जातको धनिको भवति ।

यदा सूर्यशुक्रयोर्युतिर्भवेत्तदा जातको निर्धनश्चन्द्रबुधयोर्युतिर्भवेत्तदा निर्धनः सूर्यचन्द्रबुधानां युतिर्भवेत्तदा धनधान्यहीनश्चन्द्रमङ्गलगुरूणां युतिर्भवेत्तदा निर्धनश्चन्द्रबुधशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा निर्धनश्चन्द्रगुरुशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा निःस्वो बुधगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा निर्धनो गुरुशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा निर्धनः सूर्यचन्द्रबुधगुरुशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा निर्धनो यदा च सूर्यचन्द्रगुरुशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति ।

१०/०४ द्वितीयात् तृतीयेभावे धनविचारः ।

यदा द्वितीयात्तृतीये (लग्नाच्चतुर्थभावे इति यावत्) चन्द्रमङ्गलबुधानां युतिर्भवेत्तदा जातको धनवान् चन्द्रबुधगुरूणां युतिर्भवेत्तदा धनकुबेरश्चन्द्रगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा स्थिरलक्ष्मीवान् मङ्गलबुधगुरूणां युतिर्भवेत्तदा भूमिसम्बन्धितपदार्थैः पशुधनेन च धनिको मङ्गलगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा राज्यसेवाया-

पञ्चमी दृष्टिः ।

मल्पधनश्चन्द्रमङ्गलबुधशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनिकश्चन्द्रगुरुशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनकुबेरो मङ्गलबुधगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनवान् मङ्गलबुधशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनिकः सूर्यचन्द्रबुधगुरुशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा पैतृकधनेनचन्द्रमङ्गलबुधगुरुशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा धनकुबेरश्चन्द्र-मङ्गलगुरुशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा स्वर्णादिधनसम्पन्नो यदा च चन्द्रबुधगुरुशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा जातको धनकुबेरो भवति ।

यदा गुरुसूर्ययोर्युतिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो गुरुशुक्रयोर्युतिर्भवेत्तदा परिश्रमेण धनिकः सूर्यचन्द्रगुरुणां युतिर्भवेत्तदा निर्धनः सूर्यमङ्गलबुधानां युतिर्भवेत्तदा परवित्तलोलुपः सूर्यगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा निर्धनः सूर्यचन्द्रमङ्गलशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा निर्धनः सूर्यचन्द्रशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनहीनः सूर्यचन्द्रमङ्गलबुध शनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा निर्धनः सूर्यचन्द्रबुधशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धननाशको यदा च सूर्यचन्द्रमङ्गलगुरुशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति ।

१०/०५ द्वितीयात्पञ्चमभावे बुद्धिविचारः ।

यदा द्वितीयात्पञ्चमभावे (लग्नात् षष्ठभावे इति यावत्) सूर्यमङ्गलयोर्युतिर्भवेत्तदा जातको-ऽतिबुद्धिमान्, सूर्यशनैश्चरयोर्युतिर्भवेत्तदा महाप्राज्ञः सूर्यशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा बहुविद्यावान् सूर्यबुधगुरुशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा बुद्धिमान्, सूर्यबुधगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा विद्यावान् चन्द्रमङ्गलबुधगुरुणां युतिर्भवेत्तदाऽतिबुद्धिमान् यदा च चन्द्रमङ्गलबुधशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा जातको बुद्धिमान् भवति ।

यदा द्वितीयात्पञ्चमभावे गुरुचन्द्रयोर्युतिर्भवेत्तदा जातको बुद्धिहीनश्चन्द्रशनैश्चरयोर्युतिर्भवेत्तदा विस्मृतिगुणयुक्तः सूर्यबुधशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा बुद्धिहीनः सूर्यगुरुशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा जडश्चन्द्रगुरु-शनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा बुद्धिहीनश्चन्द्रशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा विद्यारहितः सूर्यचन्द्रबुधगुरुणां युतिर्भवेत्तदा बुद्धिहीनो यदा च सूर्यचन्द्रबुधशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा जातको बुद्धिहीनो भवति ।

१०/०६ द्वितीयात्सप्तमेभावे धनविचारः

यदा द्वितीयात्सप्तमेभावे (लग्नादष्टमेभावे इति यावत्) सूर्यचन्द्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा निर्धनः सूर्यमङ्गलबुधानां युतिर्भवेत्तदा धनहीनः सूर्यचन्द्रबुधशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा निर्धनः सूर्यचन्द्रगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनहीनः यदा च सूर्यमङ्गलबुधशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा जातको निर्धनो भवति ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

१०/०७ द्वितीयादष्टमभावे (लग्नात् नवमभावे) धनविचारः ।

यदा द्वितीयादष्टमभावे (लग्नात् नवमभावे इति यावत्) बुधशनैश्चरयो युतिर्भवेत्तदा जातको धनकुबेरो गुरुशुक्रयोर्युतिर्भवेत्तदा धनकुबेरश्चन्द्रबुधगुरुणां युतिर्भवेत्तदा धनिको मङ्गलबुधगुरुणां युतिर्भवेत्तदा धनोपार्जनोत्सुको मङ्गलगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनवान् मङ्गलशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनकुबेरः सूर्यचन्द्रमङ्गलगुरुणां युतिर्भवेत्तदा धनवान् सूर्यचन्द्रबुधगुरुणां युतिर्भवेत्तदा जातको धनकुबेरः सूर्यचन्द्रबुधशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा धनवान् सूर्यमङ्गलबुधशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनवान् सूर्यमङ्गलशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनवान् चन्द्रबुधगुरुशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा निधिपतिर्मङ्गलबुधगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनवान् सूर्यचन्द्रमङ्गलबुधशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा धनवान् सूर्यचन्द्रमङ्गलगुरुशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा धनवान् सूर्यचन्द्रबुधगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनकुबेरः सूर्यचन्द्रगुरुशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा धनकुबेरः सूर्यमङ्गलबुधगुरुशुक्राणां युतिर्भवेत्तदैश्वर्यवैश्वेन्द्रमङ्गलबुधगुरुशुक्रशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा नृपवत्समृद्धिमान् यदा च सप्तग्रहाणां युतिर्भवेत्तदा जातकः पूर्णसुखी भवति ।

यदा बुधगुरुशनैश्चराणां युतिर्भवेत्तदा जातकोऽसद्व्ययी भवति ।

११/०१ मेषलग्नेशुभशुभयोगाः ।

यदा द्वितीयेशो द्वादशभावे भवेत्तदा जातकोऽल्पधनिको निर्धनो वा भवति । किन्तु यदि द्वादशभावे द्वितीयेश उच्चराश्यां भवेत्तदा जातको धनिको भवति यथा मेषलग्ने द्वादशभावे उच्चराश्यां शुक्रो भवेत्तदा जातको धनिको भवति ।

मेघे जातस्य धनपोष्यवस्थोपि कविः शुभः ।

इतरक्षैतु जातस्य व्ययस्थः धनपोऽशुभः ॥१॥

भावार्थरत्नाकरः (रामानुचार्यः)

यदा मेषलग्ने मङ्गलशुक्रयोर्युतिः द्वितीयभावे भवेत्तदा जातकः धनिको भवति । यदा मेषलग्ने मङ्गलगुरुशुक्राणां युतिर्द्वितीयभावे भवेत्तदा जातकः सम्पत्तिवान् धनिकश्च भवति । यदा मेषलग्ने लग्नेशः पञ्चमभावे भवेत्तदा जातको धनवान् भवति । यदा मेषलग्ने लग्नेशसप्तमेशयोः (मङ्गलशुक्रयोः) युतिः सप्तमभावे भवेत्तदा जातकः स्वप्रयत्नेन श्रमापेक्षयाऽल्पधनं प्राप्नोति । यदा मेषलग्नेऽष्टमभावे लग्नेशेन सह द्वितीयेशो भवेत्तदा जातको नेत्रारोगी भवति । यदा मेषलग्ने मङ्गलसूर्यगुरुणां युतिः प्रथमभावे पञ्चमभावे नवमभावे एकादशभावे वा भवेत्तदा जातको धनवान् पुत्रवाश्च भवति । यदा मेषलग्ने

पञ्चमी दृष्टिः ।

द्वितीयेशपञ्चमेशयोः युतिर्गुरुदृष्टिरहितां भवेत्तदा जातको धनिको पुत्रवांश्च भवति। भावार्थरत्नाकरमते शुक्रस्योपरि नैसर्गिक शत्रुग्रहस्य दृष्टिः शुभः। पराशरमतेनवमेशगुरुदृष्टिशुभं मन्यते । यदा मेषलग्ने पञ्चमेशोपरिगुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनिको पुत्रवांश्च भवति।

११/०२ वृषभलग्ने शुभाशुभयोगाः ।

यदा वृषभलग्ने द्वितीयेशपञ्चमेशनवमेशानां दशमेशानां वा युतिर्द्वितीयभावे पञ्चमभावे नवभावे दशमभावे वा भवेत्तदा जातको धनिको भवति। यदा वृषभलग्ने द्वितीयेशनवमेशयोर्युतिर्द्वितीयभावे नवमेभावे दशमेभावे पञ्चमभावे वा भवेत्तदा जातको धनिको भवति। यदा वृषभलग्ने पञ्चमेशदशमेशयोर्युतिर्द्वितीयभावे पञ्चमभावे नवमभावे दशमभावे वा भवेत्तदा जातको धनिको भवति। यदा वृषभलग्ने द्वितीयेशपञ्चमेशयोर्युतिर्द्वितीयभावे पञ्चमभावे नवमभावे दशमभावे वा भवेत्तदा जातकः पुत्रवान् धनवांश्च भवति। यदा वृषभलग्ने द्वितीयेशबुधस्योपरि गुरुग्रहस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। अत्र गुरुरष्टमेशो भूत्वा अशुभोऽपि लाभभावाधिपतिर्भूत्वा शुभत्वं प्राप्नोति अतः द्वितीयैकादशयोः युतिर्दृष्टिः सम्बन्धात् जातको धनवान् भवति। यदा वृषभलग्ने पञ्चमभावे बुधस्योपर्यैकादशभावे स्थितस्य गुरोः पूर्णदृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। यदा वृषभलग्ने पञ्चमभावे बुधस्योपरि प्रथमभावे स्थितस्य गुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदाऽपि जातको धनवान् भवति । यदा वृषभलग्ने द्वितीयेशैकादशयोर्युतिः प्रथमभावे द्वितीयभावे चतुर्थभावे पञ्चमभावे दशमभावे एकादशभावे वा भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। यदा वृषभलग्ने चतुर्थभावे द्वितीयैकादशयोर्युतिरुपरि उच्चस्थमङ्गलस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनिको भवति। यदा वृषभलग्ने गुरुबुधयोर्युतिर्दृष्टिसम्बन्धे मङ्गलस्य दृष्टिः वा युतिर्भवेत्तदा जातकोऽल्प धनयुक्तो भवति। अर्थात् मङ्गलस्य युतिर्दृष्टिः वा बुधेन गुरुणा सह भवति तदा जातकोऽल्पधनिको भवति।

११/०३ मिथुनलग्ने शुभाशुभयोगाः ।

यदा मिथुनलग्ने द्वितीयभावे चन्द्रमङ्गलशुक्राणां युतिर्भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। विशेषस्तु शुक्रस्य महादशायां (विशोत्तरीमते) जातकोऽधिको धनं लभते। मिथुनलग्ने द्वितीयभावे शनैश्चरमङ्गलस्योपरिष्टमभावे चन्द्रो भवेत्तदा शनैश्चरमङ्गलयोः दशायां धननाशो भवति। मिथुनलग्ने मङ्गलचन्द्रयोर्युतिरेकादशभावे भवेत्तदा जातकः सविशेषां धनिको भवति।

पञ्चमी दृष्टिः ।

११/०४ कर्कलग्नेशुभाशुभयोगाः ।

यदा कर्कलग्ने पञ्चमेशः पञ्चमभावे भवेत्तदा जातकः पुत्रवान् धनवांश्च भवति ।

यदा कर्कलग्ने शुक्रो द्वितीयभावे सिंहराश्यां भवेत्तदा जातको धनिको भवति । यदा कर्कलग्ने द्वितीयभावे चन्द्रमङ्गलगुरुणां युतिर्भवेत्तथा सूर्यशुक्रयोर्युतिः पञ्चमभावे भवेत्तदा जातको धनिको भवति । यदा कर्कलग्ने द्वितीयेश उच्चराश्यां लग्नेशैकादशयोर्युतिः एकदशभावे नवमेशो लग्नभावे भवेत्तदा जातको धनिको भवति । कर्कलग्ने गुरुसूर्योर्युतिर्द्वितीयभावे पञ्चमभावे नवमभावे वा भवेत्तदा जातको धनवान् भवति । यदा कर्कलग्ने सूर्यमङ्गलयोर्युतिर्दशमभावे भवेत्तदा जातकोऽति धनिको भवति । यदा कर्कलग्ने गुरुचन्द्रयोर्युतिर्भवेत्तदा जातको विद्यावान् धनवांश्च भवति ।

°

११/०५ सिंहलग्ने शुभाशुभयोगः ।

यदा सिंहलग्ने बुधसूर्यमङ्गलानां युतिर्द्वितीयभावे चतुर्थभावे पञ्चमभावे नवमभावे दशमभावे एकादशभावे वा भवेत्तदा जातकोऽति धनिको भवति । यदा सिंहलग्ने बुधमङ्गलयोर्युतिः द्वितीयभावे चतुर्थभावे नवमभावे एकादशभावे वा भवेत्तदा जातकः स्वल्पप्रयासेन धनिको भवति । यदा सिंहलग्ने बुधसूर्ययोर्युतिर्लग्ने द्वितीयभावे चतुर्थभावे पञ्चमभावे दशमभावे एकादशभावे वा भवेत्तदा जातको धनिको भवति । यदा सिंहलग्ने सूर्यबुधयोर्युतेरुपरिगुरोर्दृष्टिर्भवेत्तदा जातको विद्यानिपुणो धनवांश्च भवति । सिंहलग्ने सूर्यमङ्गलबुधानां युतिर्भवेत्तदा बुधस्य दशायां (विशोत्तरीदशानुसारेण) जातको धनिको भवति ।

११/०६ कन्यालग्ने शुभाशुभयोगाः ।

यदा कन्यालग्ने शुक्रचन्द्रयोर्युतिर्द्वितीयभावे नवमभावे एकादशभावे वा भवेत्तदा जातको धनिको भवति । यदा कन्यालग्ने सूर्यशुक्रयोर्युतिर्द्वादशभावे भवेत्तथा शुक्रोऽस्तङ्गतावस्थायां भवेत्तदा जातको धनहीनो भवति । यदा कन्यालग्ने चतुर्थभावे गुरुशुक्रयोर्युतिर्भवेत्तदा गुरुशुक्रयोर्दशायां (विंशोत्तरीदशायां) जातको धनिको भवति । यदा कन्यालग्ने पञ्चमेशो लाभभावे भवेत्तदा जातको धनिको भवति । शनैश्चरस्य दशायां जातक उत्तमसुखं प्राप्नोति ।

११/०७ तुलालग्नेशुभाशुभयोगाः ।

यदा तुलालग्नौ सूर्यशनैश्चरबुधानां युतिर्वा दृष्टिर्भवेत्तदा जातको विद्यावान् धनवांश्च भवति । यदा तुलालग्नौ मङ्गलबुधयोर्युतिः एकादशभावे पञ्चमेशशनैश्चरौ नवमभावे तथा गुरुरष्टमभावे भवेत्तदा जातको

पञ्चमी दृष्टिः ।

धनवान् भवति। यदा तुलालग्ने द्वितीयभावे सूर्यबुधमङ्गलानां युतिः पञ्चमभावे शनैश्चरो भवेत्तदा जातको यन्त्रविज्ञानेन धनवान् रसायण शास्त्रस्यज्ञाता धातुविज्ञानेन धनवान् भवति। यदा तुलालग्ने पञ्चमेशो लग्नभावे कर्मेंशश्चन्द्रदशमभावे भवेत्तदा जातको विद्यानिपुणो यशस्वी विद्यया धनिकश्च भवति । विशेषस्तु शनैश्चरस्य चन्द्रस्य च दशायां महाधनिको भवति। तुलालग्ने गुरुरष्टमभावे द्वादशभावे वा भवेत्तदा लग्नभावे चतुर्थभावे पञ्चमभावे वा स्थितस्य पञ्चमेशस्य दशायां जातको धनवान् यशस्वी विद्याप्रख्यातश्च भवति। यदा तुलालग्ने पञ्चमेशो नवमभावे नवमेशः पञ्चमभावे भवेदथवा पञ्चमेशनवमेशयोः युतिर्नवमेभावे तृतीयभावे भवेत्तदा जातको विद्यानिपुणो भवति। अस्मिन् योगे जातको विशेषरूपेण लोहसम्बन्धित यन्त्रसम्बन्धित यानसम्बन्धित सन्देश सम्बन्धित ज्ञानेन धनवान् भवति।

११/०८ वृश्चिकलग्नेशुभाशुभयोगः ।

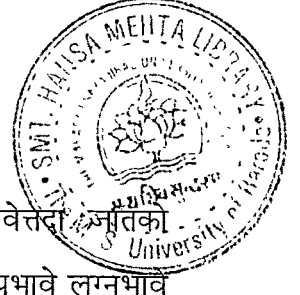
यदा वृश्चिकलग्ने द्वितीयेशलग्नेशयोर्युतिर्भवेत्तदा जातको धनसम्पन्नो भवति। यदा वृश्चिकलग्ने द्वितीयेशलाभेशयोर्युतिर्द्वितीयभावे एकादशभावे पञ्चमभावे नवमभावे दशमभावे वा भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। यदा वृश्चिकलग्ने धनेशलग्नेश लाभेशानां युतिर्लाभभावे भवेत्तदा जातको धनवान् भवति। यदा वृश्चिकलग्ने लग्नेशधनेशलग्नेशपञ्चमेशभाग्येशानां युतिर्भवेत्तदा जातको धनवान् विद्वांश्च भवति। यदा वृश्चिकलग्ने मीनराशिगतगुरुणा सह बुधो भवेत्तथा एकादशभावे चन्द्रो भवेत्तदा जातको धनिको भवति। यदा वृश्चिकलग्ने द्वितीयेशभाग्येशयोर्युतिः प्रथमभावे द्वितीयभावे पञ्चमभावे नवमभावे एकादशभावे वा भवेत्तदा जातको धनिको भवति। यदा पञ्चमभावे पञ्चमेशनवमेशयोर्युतेरुपरि बुधस्य दृष्टिर्भवेत्तदा जातको धनसम्पन्नो विद्यानिपुणो भवति। यदा वृश्चिकलग्ने द्वितीयभावे पञ्चमभावे दशमभावे एकादशभावे वा लग्नेशपञ्चमेशयोर्युति भवेत्तदा जातको रोगविद्यानिपुणो धनवांश्च भवति।

११/०९ धनुलग्नेशुभाशुभयोगः ।

यदा धनुर्लग्ने द्वितीयेशशनैश्चरौ लाभभावे भवेत्तदा जातको धनवान् भवति।

यदा धनुर्लग्ने द्वितीयेशशुक्रयोर्युतिर्द्वितीयभावे एकादशभावे वा भवेत्तदा जातको मनोरञ्जनक्रियाभिर्धनवान् भवति।

पञ्चमी दृष्टिः ।

११/१० मकरलग्नेशुभाशुभयोगः ।

यदा मकरलग्ने उच्चराश्यां चन्द्रस्योपरि गुरोर्दृष्टिस्त्रिकोणशयोर्युतिर्लग्नेभावे भवेत्तदा जातको विद्यानिपुणो धनिकश्च भवति। यदा मकरलग्ने पञ्चमेशशुक्रस्य युतिः शनैश्चरेण सह द्वितीयभावे लग्नभावे वा भवेत्तदा जातकः स्वकीयसम्पादितविद्यया धनिको भवति।

११/११ कुम्भलग्ने शुभाशुभयोगः ।

यदा कुम्भलग्ने द्वितीयेशो लग्नभावे लग्नेशो द्वितीयभावे भवेत्तदा गुरोर्दशायां शुभाशुभफलं शनैश्चरस्य दशायां जातको धनवान् यशस्वी भवति। यदा कुम्भलग्ने गुरुशुक्रशनैश्चराणां युतिरेकादशभावे भवेत्तदा जातकोऽधिकप्रयासेन धनं प्राप्नोति। कुम्भलग्ने यदा द्वितीयेशपञ्चमेशसूर्याणां युतिस्तृतीयभावे भवेत्तदा जातकः सूर्यस्य महादशायां धनं प्राप्नोति।

११/१२ मीनलग्ने शुभाशुभयोगः ।

मीनलग्ने द्वितीयभावे चन्द्रः पञ्चमभावे च मङ्गलो भवेत्तदा जातकश्चन्द्रदशायां धनं लभते। यदा मीनलग्ने द्वितीयेशपञ्चमेशचतुर्थेशानां युतिरेकादश भावे भवेत्तदा जातको धनवान् वाहनयुक्तो विद्यानिपुणो भवति। यदा मीनलग्ने लग्नेशद्वितीयेशचतुर्थेशपञ्चमेशानां युतिश्चतुर्थभावे भवेत्तदा जातको मङ्गलबुधगुरुग्रहाणां दशासु धनवान् विद्यानिपुणो यशस्वी नृपसदृशसुखी च भवति। किन्तु अस्मिन् योगे शुक्रस्य युतिर्भवेत्तदा योगफलं नश्यति।

१२/०१ दशाफलविचारः ।

यदा षड्बलसम्पन्नोऽष्टकवर्गे शुभबिन्दुयुक्तो द्वितीयेशः स्वोच्चराश्यां स्वमित्रराश्यां मूलत्रिकोणराश्यां शुभग्रहस्यराश्यां वा अस्तङ्गतावस्थाहीनो भवेत्तदा द्वितीयेशस्य दशाऽन्तर्दशायां जातको धनपुत्रविद्यादिसुखयुक्तो भवति। यदा द्वितीयेशो वर्गोत्तमास्थायां शुभो भवेत्तदा जातको धनवान् पुत्रवान् विद्यावांश्च भवति। ग्रहाणां षड्बलानुसारेण ^{१५०} द्वितीयेशस्य इष्टबलमधिकं भवेत्तदा द्वितीयेशस्य दशान्तर्दशायां जातको धनवान् सुखी च भवति। यदा द्वितीयेशेन सह योगकारकग्रहो भवेत्तदा योगकारकग्रहस्य दशाऽन्तर्दशायां जातको धनपुत्रविद्यादि सुखयुक्तो भवति। यदा द्वितीयेशोऽल्पबलयुक्तः स्वोच्चराश्यां मूलत्रिकोणराश्यां वा भवेत्तदा द्वितीयेशस्य दशाऽन्तर्दशायां जातको धनवान् भवति।

^{१५०} विशेषार्थ परिशिष्टम् — ०३ द्रष्टव्यम् ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

यदाऽऽरोहिणिसंज्ञायुक्तो^{१५१} द्वितीयेशो भवेत्तदा जातको द्वितीयेशस्य दशाऽन्तर्दशायां धनवान् यशस्वी पुत्रवान् विद्यावांश्च भवति । यदाऽऽरोहिणीसंज्ञायुक्तो द्वितीयेशो नवमांशे नीचराश्यां शत्रुराश्यां वा भवेत्तदा जातको द्वितीयेशस्य दशाऽन्तर्दशायामल्पशुभफलं प्राप्नोति ।

यदा द्वितीयेशो निर्बलो भूत्वा नीचराश्यां शत्रुराश्यां वा भवेत्तदा जातको द्वितीयेशस्य दशाऽन्तर्दशायां निर्धनो भवति । यदा द्वितीयेशो निर्बलो भूत्वा परमनीचांशे भवेत्तदा जातको द्वितीयेशस्य दशाऽन्तर्दशायां निर्धनो रोगी भवति । कदाचिन्मृत्युं मृत्युतुल्यपीडां वा प्राप्नोति । यदा द्वितीयभावे कोऽपि ग्रहो नीचराश्यां शत्रुराश्यामस्तङ्गतावस्थायां नीचनवांशे वा भवेत्तदा जातको द्वितीयेशस्य दशाऽन्तर्दशायां रोगी निर्धनो मनःसन्तापयुक्तश्च भवति । यदा स्वोच्चराश्यां स्वराश्यां स्वमित्रराश्यां मूलत्रिकोणराश्यां वा द्वितीयेशो नवमांशे शत्रुराश्यां नीचराश्यां वा भवेत्तदा द्वितीयेशस्य दशाऽन्तर्दशायां पूर्वाद्धे शुभफलमुत्तराद्धे अशुभफलं भवति । यदा द्वितीयभावे कोऽपि पापग्रहः स्वराशिं स्वमित्रराशिं वा स्वोच्चराशिं विहाय भवेत्तदा द्वितीयेशस्य ग्रहस्य दशाऽन्तर्दशायामशुभफलं प्राप्नोति । यदा बलवतः शुभग्रहस्य पूर्णदृष्टिः^{१५२} द्वितीयभावस्योपरि भवेत्तदा तस्य शुभग्रहस्य दशाऽन्तर्दशायां द्वितीयभावजन्यशुभफलस्याभिवृद्धिर्भवति ।

यदा द्वितीयेशोऽवरोहिणीसंज्ञायुक्तो^{१५३} भवेत्तदा द्वितीयेशस्य दशान्तर्दशायां जातको धनचिन्तायुक्तो देहपीडितश्च भवति । किन्तु यदाऽवरोहिणीसंज्ञायुक्तो द्वितीयेशो मित्रराश्यां स्वोच्चराश्यां नवांशे स्वराश्यां वा भवेत्तदा जातको द्वितीयेशस्य दशान्तर्दशायां मिश्रफलं प्राप्नोति । यदा द्वितीयेशो वक्री भूत्वा त्रिकभावे^{१५४} भवेत्तदा द्वितीयेशस्य दशान्तर्दशायां जातको दुःखी अपमानसहो निर्धनश्च भवति । ग्रहाणां षड्बलानुसारेण द्वितीयेशस्य कष्टबलमधिकं भवेत्तदा द्वितीयेशस्य दशान्तर्दशायां जातको निर्धनो दुःखी च भवति । यदा द्वितीयेशो राहुणा केतुना वा सह त्रिकभावे भवेत्तदा द्वितीयेशस्य दशाऽन्तर्दशायां जातकः कष्टं दुःखं च प्राप्नोति । यदा द्वितीयेशो पापग्रहेण सह त्रिकभावे^{१५५} भवेत्तदा द्वितीयेशस्य पापग्रहस्य वा

^{१५१} यदा कोऽपिग्रहो द्वितीयेशो भूत्वा स्वनीचराशिं त्यक्त्वा स्वोच्चराशिं प्रतिगच्छेत्तदा तस्य आरोहिणी संज्ञा भवति ।

^{१५२} विशेषार्थ परिशिष्टम् — ०३ द्रष्टव्यम् ।

^{१५३} यदा कोऽपिग्रहो द्वितीयेशो भूत्वा स्वोच्चराशिं त्यक्त्वा नीचराशिं प्रतिगच्छेत्तदा तस्य अवरोहिणी संज्ञा भवति ।

^{१५४} विशेषार्थ परिशिष्टम् — ०४ द्रष्टव्यम् ।

^{१५५} विशेषार्थ परिशिष्टम् — ०४ द्रष्टव्यम् ।

पञ्चमी दृष्टिः ।

दशाऽन्तर्दशायां जातको निर्धनो रोगपीडितश्च भवति । यदा द्वितीयभावे त्रिकभावाधिपतिः पापग्रहो भवेत्तदा जातको द्वितीयेऽस्य दशाऽन्तर्दशायां निर्धनो धनचिन्तायुक्तो नेत्ररोगी मुखरोगी वा भवति ।

यदा द्वादशेशो द्वितीयभावे उच्चराश्यां भवेत्तदा जातको आकस्मिक धनं प्राप्नोति । यथा द्वितीयभावे मकरराश्यां मङ्गलः ।

उपसंहारः- जन्मकुण्डल्यां कुटुम्बभावस्य फलविचारस्य चर्चायां प्रत्येकभावस्य तत्तत् स्थितराश्यास्तत्तद्राशिपतेश्च परस्परं भावपरिवर्तने जातकस्य यत्फलं भवेत्तदर्शितानाम् । तेषां ग्रहाणां परस्परं स्थानगतानां शुभाशुभफलविचारस्तेषाञ्चनियमाऽपि संगृहीता । अनेन सर्वतोऽग्राही प्रयोजनं सिद्धं भवति यत् अत्र दृष्ट्यां वर्णितानां चर्चिताश्च विषयविशेषाणां सम्यक् परिगणनेन फलं शतप्रतिशतं सम्भवति ।

-X-X-X-